

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA PRÁVA

Peníze, jejich ochrana z hlediska právního a technického
Money and Its Protection as for Legal and Technical Point of View

Student:

Jana Ležáková

Vedoucí bakalářské práce:

JUDr. Bohuslav Halfar

OSTRAVA 2012

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra práva

Zadání bakalářské práce

Student: **Jana Ležáková**
Studijní program: B6208 Ekonomika a management
Studijní obor: 6208R011 Ekonomika a právo v podnikání
Téma: Peníze a jejich ochrana z hlediska právního a technického
Money and Its Protection as for Legal and Technical Point of View

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
  2. Vývoj technické a právní ochrany peněz
  3. Právní ochrana peněz a odpovědnost za jejich padělání a pozměňování
  4. Ochranné znaky peněz a způsob jejich překonávání
  5. Vyhodnocení stávající právní a technické ochrany peněz a náměty na jejich zlepšení
  6. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

FRYŠTÁK, Marek a jiné. *Trestní právo hmotné – zvláštní část*. 2. vyd. Ostrava: KEY Publishing, 2009. 168 s. ISBN 978-80-7418-040-8.
NOVOTNÝ, Oto a jiné. *Kriminologie*. Praha: Eurolex Bohemia, 2001. 419 s. ISBN 80-86432-08-4.
PEKÁREK, Jiří. *Poznáte padělek bankovky?* Praha: Pragoeduca, 2000. 78 s. ISBN 80-85856-84-0.

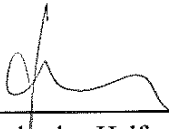
Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí bakalářské práce: **JUDr. Bohuslav Halfar**

Datum zadání: 25.11.2011

Datum odevzdání: 11.05.2012

JUDr. Bohuslav Halfar
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Prohlašuji, že jsem celou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně. Přílohy č. 1 dané mi k dispozici, jsem samostatně doplnila.

V Ostravě .....

.....
Jméno studenta

Obsah

1	Úvod.....	1
2	Vývoj technické a právní ochrany peněz	3
2.1	Historie kovových peněz	3
2.2	Historie papírových peněz	4
2.3	Vývoj technické ochrany peněz.....	6
2.4	Vývoj právní ochrany peněz	8
3	Právní ochrana peněz a odpovědnost za jejich padělání a pozměňování.....	13
3.1	Současná právní úprava a její porovnání s předchozí úpravou	14
3.2	Zhodnocení úprav v aktuálním Trestním zákoníku.....	18
3.3	Odpovědnost právnických osob za padělání a pozměňování peněz	20
3.4	Ochrana pomocí jiných právních předpisů	21
3.5	Postup orgánů činných v trestním řízení v oblasti padělání a pozměňování peněz	24
4	Ochranné znaky peněz a způsob jejich překonávání	27
4.1	Vodoznak.....	28
4.2	Ochranný okénkový proužek.....	29
4.3	Ochranná vlákna	30
4.4	Soutisková značka	31
4.5	Skrytý obrazec	32
4.6	Opticky proměnlivá barva (OVI)	33
4.7	Iridescentní pruh	33
4.8	Mikrotext	34
4.9	Ceninový papír	34
4.10	Číslování bankovek.....	35
4.11	Fluorescenční tiskové barvy.....	35
4.12	Protikopírková ochrana	36

4.13	Ochranné znaky eurobankovek	36
4.14	Další způsoby padělání	39
4.15	Pomůcky pro odhalování padělku	40
5	Vyhodnocení stávající právní a technické ochrany peněz a náměty na jejich zlepšení	43
5.1	Stávající právní ochrana	43
5.2	Stávající technická ochrana	44
5.3	Návrhy a náměty ke stávající právní a technické ochraně peněz	47
5.4	Výzkum	49
6	Závěr	55
7	Použitá literatura:	57
8	Seznam zkratek	60
9	Seznam příloh	62
10	Přílohy	Chyba! Záložka není definována.

1 Úvod

Peníze prošly od svého zrodu velkou změnou, dnes si nelze představit svět bez mincí a bankovek. Jejich první formou byly komodity, které měly svoji vnitřní hodnotu a byly vzácné. Již od doby, kdy vznikaly první mince, probudila se v lidech touha opatřit si peníze paděláním. Padělání byl těžký zločin, který byl vždy trestán, těmi vyššími tresty. Padělatelé byli potrestáni škrcením, deportací, smýkáním, zabavením majetku, usekáváním rukou nebo trestem ohně. Ani takovéto tresty neodradily padělatelé od myšlenky rychlého zisku, které by jim mohlo zajistit padělání peněz. Každá země se snaží chránit svoji měnu, před jakýmkoliv jednáním, které by měnu ohrožovalo. Lidé mají v dnešní době stále názor, že padělání měny, by se mělo trestat tvrdě a mnohdy se lze setkat s názorem, že by měly být tresty ještě přísnější, než jsou v současnosti nastaveny. Aktuální česká legislativa trestá padělatelé odnětím svobody od jednoho do pěti let. A i přesto se neustále vyskytují v oběhu padělky české měny.

Má bakalářská práce je strukturovaná do několika kapitol. První kapitola se zabývá úvodem dané problematiky. Druhá kapitola je věnována vývoji technické a právní ochrany peněz. Kapitola obsahuje historii kovových a papírových peněz, postupný vývoj technické ochrany, první ochranné znaky, kterými byly peníze chráněny a v neposlední řadě vývoj právní ochrany. Ve třetí kapitole jsem pronikla do právní ochrany peněz a odpovědnost za jejich padělání a pozměňování. Srovnala jsem starý trestní zákoník, který byl účinný od roku 1961 do roku 2010 a současný trestní zákoník. Od 1. ledna 2012 platí v České republice trestní odpovědnost právnických osob. Je to úplná novinka, kterou trestní zákoník do této doby vůbec neznal. Čtvrtou kapitolu jsem věnovala podrobnému rozboru ochranných prvků české měny a způsobům, které padělatelé využívají k napodobení pravé bankovky. V závěrečné kapitole jsem vyhodnocovala stávající právní a technickou ochranu peněz. Pro úplnost mé bakalářské práce jsem provedla výzkum na dané téma a zjišťovala, jak lidé vnímají současnou právní ochranu peněz a zda znají ochranné znaky, které lze na bankovkách české měny najít.

Při zpracování bakalářské práce jsem použila metodu analýzy a syntézy. Metoda analýzy umožňuje rozložení zkoumaného předmětu, jevu nebo situace na jednotlivé části, které se stávají předmětem dalšího zkoumání. Analýzou jsem rozebrala dílčí úseky technické a právní ochrany peněz. Dále jsem použila metodu syntézy, jejíž podstatou je myšlenkové

sjednocení jednotlivých částí v celek. Při syntéze se sleduje vzájemné podstatné souvislosti mezi jednotlivými složkami jevu. V rámci analýzy jsem aplikovala metodu zkoumání indukce, která vychází ze zjištěných faktů.

Bakalářskou práci na téma „Peníze, jejich ochrana z hlediska právního a technického“ jsem si vybrala proto, že toto téma je velice zajímavé a problematika padělání peněz se týká každého z nás. Každý den přijímáme a platíme penězi, je proto důležité znát ochranné znaky, které je nutno kontrolovat. Mnoho lidí spoléhá na to, že se s padělkem ve svém životě nesetkají a málo kdo tedy kontrolují bankovku nebo mince. Při výběru tématu mne zaujalo i to, že mohu propojit svoji znalost v oblasti právní a dozvím se něco zajímavé, nového a pro život velice důležitého.

Cílem mé bakalářské práce je analyzovat ochranu měny a to v oblasti právní tak v oblasti technické. Následně pak vyhodnotit současnou situaci v této oblasti, případně navrhnout možnosti, jak lépe předcházet trestné činnosti.

2 Vývoj technické a právní ochrany peněz

2.1 *Historie kovových peněz*

Na začátku této kapitoly je důležité se nejprve seznámit s historií peněz, jejich postupným vznikem od drahých kovů až po podobu, ve které je známe. Peníze totiž vždy nevypadaly stejně, tak jako je známe dnes.

Historicky první formy peněz měly podobu komoditních peněz. Jako peníze mohly být komodity používány proto, že samy měly vlastní hodnotu. Jejich kupní síla byla dána jejich vnitřní hodnotou. Jako univerzální směnný prostředek se v minulosti používaly na různých místech komodity nejrozličnějšího druhu. Komoditami byl v historii často například dobytek, plátno, sůl, kožešiny, ale také perly, mušle kauri, zuby velryb, oválné kameny. Pro komodity plnící funkce peněz byla charakteristická jejich přirozená vzácnost a široká akceptovatelnost v rámci určitého společenství obyvatel. Zvláště vhodnou komoditou se ukázaly kovy a zejména drahé kovy. [7]

Kovy se užívaly jako všeobecný ekvivalent ve starověkém světě řadu století, pak však po dlouhém vývoji přišel vynález skutečných peněz. Spočíval ve výrobě stejných kousků kovu s předem daným záměrem, aby sloužily výhradně jako směnný prostředek, jehož hmotnost a kvalita byly potvrzeny státní autoritou. Mince pak stačilo už jen počítat, nemuseli se vážit a zkoušet. Přejít od primitivních platidel k mincím podmiňuje nejen stupeň hospodářské vyspělosti, ale i rozvoj technických znalostí při zpracování kovu. Už ve 2. tisíciletí př. n. l. se v Mezopotámii i v Egyptě užívalo ve směně kov. V Mezopotámii to bylo stříbro a v Egyptě se užívali kotoučky ze zlata.

Souběžný vývoj v přibližně stejně vyspělých oblastech vedl zřejmě ke vzniku mincí na různých místech. Nejstarší mince se podle všeho razily na území dnešní západní Anatolie. Hérodotos klade vznik mince právě do tohoto území. Strabón pokládá za nejstarší mince z ostrova Aigíny. Ekonomicky splňovala západní Malá Asie v 7. století př. n. l. rovněž předpoklady pro vznik mince jako první formy peněz. Podle současných poznatků vznikly první mince na území tehdejší Lýdie v 7. století př. n. l. a krátce na to na ostrově Aigina. První mince byly z elektronu, to je směs zlata a stříbra, která se získávala v Lydii. Elektronové mince se užívaly jen asi sto let. [3]

Obr. 2.1 Statér z Lydie

Jako první na našem území razili mince Keltové. Největší peněžní jednotkou Keltů byly zlaté statéry, byly pojmenovány podle původních makedonských vzorů. Na jihozápadním Slovensku se našly keltské stříbrné mince. Místo jejich ražby bylo lokalizováno na území Bratislavy, je na nich vidět silný vliv římských denárů z posledního století př. n. l.

Ve vývoji české měny zaznamenáváme tři základní období a to období denárové a brakteátové, grošové a jako poslední tolarové období. Česká knížata začala razit první denáry kolem roku 950 na znak státní suverenity. Obecně bývá připisováno ražení prvních českých mincí Boleslavu I. po roce 955. Ražba českých mincí trvala devět století a to do roku 1857, kdy byla v Praze uzavřena poslední česká mincovna. K obnově došlo až po vzniku Československa, využitím kremnické mincovny.

2.2 Historie papírových peněz

První papírové peníze vydané vládou se objevily v 11. století v Číně. V Persii nařídil mongolský vladař Gejkhatu zavedení papírových peněz v roce 1294, obchodníci je však nechtěli přijímat. Tato vzpoura donutila vladaře, aby své nařízení odvolal. Úředník, který s návrhem přišel, byl na tržišti roztrhán na kusy.[3]

Systém převzal počátkem 11. století stát, který začal emitovat standardizované papírky se stálými nominálními hodnotami, tedy státovky. V Evropě se první papírové peníze v podobě soukromých dlužních úpisů objevily koncem 16. století. Ke stažení poslední státovky v Československu, modrých tříkorun a zelených pětikorun, došlo v první polovině 70. let 20. století. K emisi státovek docházelo především za situace, kdy příjmy zlatých, stříbrných či jiných mincí ve státní pokladně nestačily ke krytí výdajů pokladny. Stát pak tento schodek financoval novými státovkami [8]

První evropské bankovky se tiskly v roce 1661 ve Švédsku, když byl nedostatek mincí. Podmět k zavedení kreditních papírových peněz daly státní dluhy. Zneužívání úvěru státem, zvláště pak zneužití papírových peněz jako platidla vedlo následně až k státnímu bankrotu. Papírové peníze byly u nás zavedeny dekretem císařovny Marie Terezie v roce 1762. Vydávat papírové zlatky konvenční měny zvané „bankocedule“ byla zmocněna Vídeňská městská banka. Financování vojenských výdajů v době napoleonských válek pak dovedlo papírovou měnu k úpadku. Pro chudé a střední vrstvy představoval úpadek katastrofu.[6]

Počátky československé měny jsou spjaty s prvním ministrem financí Aloisem Rašínem. Významným krokem byla měnová reforma ve dnech 3 až 9. března 1919. Spočívala v okolkování rakousko-uherských bankovek, které byly v oběhu na našem území. Československá měnová odluka začala 25. února 1919 o půlnoci uzavřením hranic pro veškerou dopravu osob i zboží a zastavením všech peněžních převodů. Poté bylo zahájeno kolkování bankovek. Během šesti dnů bylo okolkování technicky provedeno. [3]

Vzhledem k tomu, že nebyly ještě k dispozici vytištěné nové peníze, byla situace vyřešena kolkováním bankovek, což byl v té době zcela nový způsob. Lidem po předložení hotovosti byla vrácena polovina bankovek, jež byla označena kolky, druhá polovina byla uložena na nucenou půjčku úročenou 1 %. Současně s odlukou probíhala i příprava prvních československých bankovek. [17]

Obr. 2. 2 První československá bankovka

V současnosti vystupují peníze jako neplnohodnotné peníze s nuceným oběhem. Za peníze jsou prohlášeny vládou, stát garantuje jejich kupní sílu. Nabídka peněz a regulace jejich množství v oběhu je svěřena centrální bance. Výhradní právo emitovat hotovostní peníze má centrální banka. [7]

2.3 Vývoj technické ochrany peněz

Jak již bylo řečeno, padělání peněz se vždy považovalo za těžký zločin, který se trestal usekáváním rukou, popravou nebo hozením zaživa do vroucí vody. Lze tedy říci, že ochrana peněz, byla vždy důležitá. S vývojem peněz se vyvíjela i jejich ochrana. Padělatelé byly čím dál tím více vynalézavější, a proto bylo nutno vyvíjet novou technickou ochranu, která by peníze chránila.

Z počátku to byly z dnešního pohledu nepříliš přesně odvážené kousky zlata nebo stříbra, označené plastickým obrazem, co bylo považováno za symbol místa původu. Pokud měly takto označené kousky drahého kovu důvěru a byly přijímány bez vážení. Na mincích byly nejčastěji symbol křesťanské víry (kříž, ruka boží, Kristus) dále panovnické moci (meč, poprsí panovníka) převzatých z cizích vzorů. Kulturní proudy, politická orientace panovníků i ekonomické cíle, to vše se odráží v základních typech nejstarších českých denárů. Na denárech, které se razily na našem území, se vyskytovala jména panovníků, obvykle s titulem *dux*- kníže nebo názvy mincoven (Praha, Vyšehrad, Mělník), a osob, které se na jejich výrobě podílely. Méně častá byla jména žen, výjimkou byla Emma, manželka Boleslava II., která razila denáry na Mělníku s neobvyklým titulem *regina*- královna. [3]

Obr. 2.3 Denár Emmy a denár Boleslava

Kolem roku 807 se začali vydávat první státovky, které měly název „létající peníze“ a vydával je čínské císař. Byly tištěny tiskem z výšky z dřevěných desek na modře zabarveném hrubším papíru z lýkových vláken. Tisk měl již zřetelnou ochranu proti padělání v relativně jemných ornamentech. Technická ochrana měla protějšek v ochraně legislativní. Vyjadřovala jí pohružka trestu smrti, která měla odradit případné pachatele, a měla i příslib v peněžní částce, kterou dostane udavač.[6]

Nejstarší tiskovou technikou, kterou se tiskly peníze, byl tisk z výšky, kterou vynalezl J. G. Gutenberg roku 1450. Tisková místa jsou vyvýšena nad povrch tiskové desky, při tisku se vtlačí do tiskového materiálu (tiskový roztlak). Tiskový bod je orámován tiskovým okrajem barvy z hrany tiskového prvku. Při ceninovém tisku je tisk z výšky použit na všech bankovkách celého světa na tisk výrobních čísel. [24]

Tiskem z výšky byly vytištěny první evropské ceniny již v 17. století a také bankocedule habsburské monarchie. Jiná tisková technika nebyla ani možná. Tisk z výšky splňoval požadavek možného rozmnožování desek pro tisk více cedulí z jednoho archu, aniž by se jednotlivé cedule v kresbě lišily.

Další tiskovou techniku, kterou můžeme vidět na penězích je tisk z plochy nebo také ofset. V současnosti tato technika v masovém tisku převažuje. Tuto techniku vynalezl pražský rodák Alois Senefelder. Při tisku bankovek se používá na tisk barevných podtisků a barevných ploch, velmi často je jím tištěna celá reverzní strana bankovky. Při padělání tiskovou technikou je pro relativně jednoduchou výrobu tiskových desek velmi oblíben.

Velkým přínosem ochrany peněz byl vynález hlubotisku. Angličan Ch. Heata ho v roce 1820 zdokonalil. Od té doby bylo možné využití rytiny pro hromadnou výrobu. Hlubotisk výrazně zvýšil nanejvýš potřebnou ochranu proti padělání, které tehdy mělo nemalý rozsah. Při tisku je množství husté barvy z hloubky tiskového prvku nanášeno na potiskovaný papír v reliéfu a je možné jej jako reliéf nahmatat.

U bankovek je hlubotisk používán pro tisk hlavních nápisů, portrétů, textů a označení hodnoty většinou pouze na averzní straně. Americké dolary jsou tištěny tiskem z hloubky oboustranně.

Padělateli je hlubotisk používán zřídka a s chabým výsledkem. Hlubotisk je hmatatelný a padělatelé to vědí, proto se pokoušejí dodat plasticitu padělku umělým prolisováním, alespoň v místech, kde je originální hlubotisk nejplastičtější. [6]

U amerického dolaru je od roku 1928 shodné složení i rozměry papíru, barva tisku, určující portrét prezidenta a obrázek na rubové straně a několik dalších prvků. V roce 1996 přidány další ochranné prvky např. vodoznak, OVI efekt, svislý proužek svítící pod UV červeně a další. V současné době jsou postupně vydávány bankovky i s jiným barevným značením než jen klasická zeleň. Všechny staré emise platí a budou platit, nebudou staženy z oběhu ani devalvovány (jen postupně stahovány staré emise bez časového limitu), pouze se budou přidávat další ochranné prvky.

Obr. 2.4 Americký dolar

2.4 Vývoj právní ochrany peněz

Vývoj ochrany proti padělání platebních prostředků prošel mnoha etapami, vzhledem k vynalézavosti se musely postupně zavádět nové bezpečnostní systémy, aktualizovaly se zákony a vytvářely se nové ochranné prvky.

Mincovní právo v nejstarší době spočívá ve zvyklostech a teprve později se formuje v podobě mincovních řádů, privilegií a mincovních nařízení. Mincovní právo bylo výhradní právo panovníka razit mince. Patřilo tedy k regálům a zahrnovalo i právo kontroly nad jakostí mince, řízení oběhu mincí, zákaz vývozu domácích mincí a zákaz či omezování dovozu mincí cizích. Proto panovníci vydávali mincovní řády. Mincovní regál spravoval královský mincmistr. Mincovní právo v Čechách je doloženo numismatickým materiálem již v polovině 10. století.[19]

Jiří z Poděbrad brzy po svém zvolení za českého krále věnoval pozornost českému mincovnictví a dne 2. ledna 1460 vydal zákaz oběhu černých peněz v Čechách a jejich dovozu do země pod ztrátou hrdla a statků. Padělání peněz se vždy považovalo za těžký zločin. Peníze vždy činily člověka vynalézavým, pokud jde o způsoby jejich získávání. Ve 13. století se u nás zabavoval pouze majetek. Nepřijatý zákoník z doby Karla IV. Majestas Carolina stanovil za padělání trest smrti upálením, případně vaření v oleji. V Drážďanech se například vypichovaly oči nebo se useknutá ruka padělatele připevnila na mincovnu. Maxmiliánův zákoník z roku 1499 znal pro penězokazce vedle trestu ohněm také smrt škrcením nebo smýkáním. [16]

Pro zajímavost lze uvést, že již za Rakouska- Uherska byl tehdejší národní bankou zaveden systém řazení padělků do typů a uvádění stupně nebezpečnosti padělků. Tento systém převzala a používá dodnes Česká národní banka.[1]

V moderních státních útvarech mají na starosti měnu, včetně její čistoty ústřední emisní ústavy. V československé republice úzce souvisel vznik prvního z nich- Bankovního úřadu ministerstva financí- s utvořením vlastní měny. Samostatná měna představovala důležitý prostředek, jak se odpoutat od ekonomických vazeb na rakousko-uherskou monarchii.

Československá republika při svém vzniku přejala pro případy falzifikace platidel příslušné normy rakouské a uherské. Ke změně došlo v roce 1919, kdy byl Národním shromážděním přijat zákon o padělání peněz a cenných papírů. Ten především zостřil sankce, za falzifikaci peněz byl stanoven trest od deseti do patnácti let odnětí svobody a při přitěžujících okolnostech, zejména při padělání peněz ve vysoké úhrnné hodnotě, při poškození měny mohlo být uloženo i doživotí.

Tvrdé tresty za falzifikaci peněz ze zákona z roku 1919 doznaly určité úpravy zákonem z 22. prosince 1921, který v podstatě znamenal jejich zmírnění. Na jeho základě mohl soud užít místo sazby deseti až patnácti let těžkého žaláře sazbu od jednoho do pěti let. Tento zákon také poskytl širší možnosti soudům při posuzování společenské nebezpečnosti deliktu. Uvedené legislativní předpisy doplnil zákon č. 7 z roku 1923 o ochraně československé měny a oběhu zákonných platidel. Uvedený zákon souvisel se složitější situací na počátku dvacátých let 20. Století. Počty státovek s padělanými kolky dosáhly neúnosné výše, což vedlo ke snaze orgánů státní správy posílit stíhání pachatelů trestných činů spojených s falzifikací oběživa. V polovině roku 1922 také bylo u policejního ředitelství v Praze zřízeno zvláštní oddělení pro boj s padělateli platidel. Jeho působnost se vztahovala na pátrání po výrobcích nových falz a na vedení evidence padělaných platidel.

Protože se postupně stalo padělatelství platebních prostředků mezinárodním problémem, byla v roce 1929 v Ženevě uzavřena Úmluva o potírání penězokazectví, ratifikována v Československé republice v roce 1931 a vydaná ve Sbírce zákonů pod č.15/1932. Tato úmluva je plně platná i v dnešní době pro Českou republiku.

Podle článku 2 Úmluvy se slovem „peníze“ rozumějí peníze papírové, včetně bankovek a kovové mince. Na základě čl. 3 Úmluvy se smluvní strany dohodly, že pro obecný trestný čin bude potrestán:

1. Kdo podvodně falešné peníze jakkoli zhotovuje nebo kdo porušuje peníze, nechť k tomu použije jakéhokoliv prostředku,
2. kdo podvodně falešné peníze uvádí do oběhu,
3. kdo cokoli podniká k tomu konci, aby falešné peníze uvedl do oběhu, dovezl do státu, přijal nebo si opatřil a věděl, že jsou falešné,
4. kdo se o tyto trestné činy pokusí a kdo se jich úmyslně zúčastní,
5. kdo podvodně zhotovuje, přijímá nebo si opatří nástroje neb jiné předměty, které jsou podle své povahy určeny k výrobě falešných peněz nebo k porušení peněz.

Současně bylo stanoveno, že nelze činit rozdílu mezi měnou vlastní či cizí a že falešné peníze, nástroje atd. se zabaví a prohlásí za propadlé, přičemž vždy se musí učinit nezpůsobilými k užití.[1]

Dále se strany dohodly:

Že v každém státě má organizace pátrání v oboru penězokazectví býti svěřena v rámci vnitřních zákonů zvláštní ústředně (pozn.: dnes v ČR Národní centrála proti penězokazectví, jejíž úkoly plní Odbor padělání Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu Služby kriminální policie a vyšetřování Policie ČR).

Tato ústředna má býti v úzkém styku:

- a) s cedulovými ústavy (pozn.: dnes v ČR Česká národní banka)
- b) s policejními úřady uvnitř státu,
- c) s ústřednami ostatních států.

Pokládá-li se to za vhodné, má každá ústředna u ústředn ostatních států uložit sbírku pravých, avšak znehodnocených vzorků peněz.

V stejném rozsahu má cizím ústřednám pravidelně podávat zprávu a poskytovat jim potřebné informace:

- a) o nových emisích peněz ve svém státě,
- b) o stažení peněz a o konečné lhůtě k jejich výměně.

Dále pokládá-li se za vhodné, měla by ústředna oznámit dalším ústřednám:

1. objevení falešných peněz. Ke zprávě o falšování bankovek nebo státovek se připojí technický popis padělků, který opatří pouze cedulový ústav, jehož peníze byly falšovány. Zaslát nutno fotografický snímek a podle možnosti exemplář falešných peněz.
2. pátrání, stíhání, zatčení, odsouzení a vypovězení penězokazů, nebo změnu jejich pobytu a všechny vhodné zprávy, zvláště popisy osob, otisky prstů a podobenky penězokazů,

Tato Úmluva se nedotýká zásady, že trestné činy se v každém státě kvalifikují, stíhají a posuzují podle obecných zásad jeho vnitřního zákonodárství, nikdy však se nesmí těmto činům zaručiti beztrestnost.

Dále byly stanoveny úkoly Národní centrály proti penězokazectví, mezi které patří např.:

- a) šetří, prověřuje, vyšetřuje a analyzuje trestnou činnost zločinných společen, zvláště závažných a organizovaně páchaných trestných činů v tuzemsku nebo s mezinárodním prvkem v oblasti penězokazectví,
- b) přebírá do své působnosti šetření, prověřování a vyšetřování trestných činů na základě rozhodnutí vedoucího služebního funkcionáře nebo trestných činů, u kterých to vyžaduje operativní situace nebo které jsou rozpracovány se zahraničním subjektem,
- c) organizuje a řídí přípravu a realizaci celorepublikových preventivních opatření v oblasti penězokazectví,
- d) předkládá návrhy na legislativní úpravy v oblasti penězokazectví a souvisejících právních předpisů,
- e) zpracovává a distribuuje metodické, výcvikové a instruktážní materiály z oblasti penězokazectví,
- f) předává informace, poznatky, podkladové materiály a prognózy komplexního charakteru v oblasti vývoje penězokazectví v České republice i ve světě na pracoviště služby kriminální policie a vyšetřování,

- g) vypracovává hodnotící a situační zprávy v oblasti penězokazectví za Českou republiku, zejména zprávy o zajištění padělků (F/CF), a poskytuje je zahraničním subjektům; je garantem plnění konkrétních úkolů při spolupráci se zahraničními subjekty,
- h) poskytuje součinnost a zpracovává podklady za oblast penězokazectví pro národní ústřednu Interpolu, národní jednotku Europolu a národní centrálu SIRENE úřadu služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia České republiky, v rozsahu působnosti těchto organizačních článků,
- i) spolupracuje s odborem informační kriminality úřadu služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia České republiky při šetření, prověřování a vyšetřování trestné činnosti na úseku penězokazectví páchané prostřednictvím výpočetní techniky a celosvětové sítě Internet,
- j) zpracovává orientační a předběžné posouzení pravosti peněz, jiných platebních prostředků a bezhotovostních platebních prostředků, u nichž je podezření z penězokazectví, před zahájením trestního stíhání. [23]

Důležitým bodem bylo též ustanovení, že Národní centrála proti penězokazectví spolupracuje kromě jiných subjektů např. s:

- a) odborem ochrany měny České národní banky
  - 1. na vytváření legislativních a technických ochranných opatřeních týkajících se národní měny,
  - 2. v oblasti preventivních opatření,
  - 3. na vzniku, doplňování a vyhodnocování hlášení k výskytu padělků peněz na území České republiky a odborných vyjádření zpracovaných k padělkům peněz zkušebnou platidel České národní banky,
- a) vedením Státní tiskárny cenin na zpracování posudků zadržených padělků z hlediska použitého materiálu a výrobních technologií,
- b) Bezpečnostní informační službou při vzájemné výměně poznatků, informací a při různých typech bezpečnostních opatření,
- c) orgány celní správy na zjišťování možného dovozu, převozu a vývozu padělků, v oblasti preventivních opatření a při šetření, prověřování a vyšetřování trestných činů na úseku penězokazectví. [23]

3 Právní ochrana peněz a odpovědnost za jejich padělání a pozměňování

Ochrana peněz úzce souvisí s funkcí peněz. Právě kvůli jejich funkci a vlastem, které peníze mají je důležité je chránit. A proto jsem se zabývala tím, co peníze v dnešní době vyjadřují, jaké jsou jejich vlastnosti.

Po mnoho let, se utvářela funkce peněz. V dnešní době existuje mnoho definic a jedna z mnoha říká že, za peníze je považováno aktivum, které je všeobecně uznáváno a přijímáno ekonomickými subjekty jako prostředek při provádění plateb za zboží, služby nebo k úhradě jiných závazků. Do vlastností, které toto aktivum musí vykazovat, patří jeho homogennost a standardizovaná kvalita, schopnost uchování svých vlastností v čase, jednoduché přemísťování a použitelnost také při hrazení i relativně malých částek.

Tradičně jsou vymezovány tři následující funkce:

- prostředek směny,
- účetní jednotka,
- prostředek uchování hodnoty.

Mnohdy jsou vymezovány i další funkce, mezi které patří platební prostředek a prostředek kontroly úrovně ekonomické aktivity. Klíčovou vlastností peněz je funkce prostředku směny. Vyjadřuje schopnost peněz zprostředkovat směnné transakce na trhu mezi ekonomickými subjekty, které mají o směnu zájem. Funkci prostředku směny plní peníze uspokojivě pouze tehdy, pokud jsou při směně a vzájemné úhradě závazků akceptovány všude a všemi ekonomickými subjekty. Tato všeobecná zvyklost přijímat peníze je v současnosti podložena právní úpravou peněz jako zákonného platebního prostředku. S funkcí peněz jako prostředku směny je úzce spjata zejména funkce účetní jednoty. Umožňuje využití peněz k oceňování zboží a služeb v jediném „standardním“ statku tedy v peněžních jednotkách. [7]

Současně s výrobou a užíváním peněz a mincí se začal vyvíjet fenomén padělání těchto platebních prostředků.

3.1 *Současná právní úprava a její porovnání s předchozí úpravou*

Do roku 2010 u nás platil Trestní zákon č. 140/1961 Sb. ve znění pozdějších předpisů, který byl účinný od roku 1962 a byl mnohokrát novelizován.

Dříve byly trestné činy proti měně upraveny v hlavě druhé, oddílu třetím trestního zákona. Pro hlubší proniknutí do právní ochrany před paděláním a pozměňováním peněz je důležité srovnat trestní zákoník platný do roku 2010 a aktuálně platný trestní zákoník. Pro potřebu mého tématu se budu věnovat pouze trestným činům upraveným v §140 až §143 předchozího Trestního zákona a trestným činům upravených v §233 až §238 aktuálního Trestního zákona.

Trestný čin paděláním a pozměnění peněz §140

Kdo sobě nebo jinému opatří padělané nebo pozměněné peníze, nebo kdo takové peníze přechovává, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až osm let. Dále kdo padělá nebo pozmění peníze v úmyslu udat je jako pravé nebo platné anebo jako peníze vyšší hodnoty, nebo kdo padělané nebo pozměněné peníze udá jako pravé, bude potrestán odnětím svobody na pět až deset let. Odnětím svobody na deset až patnáct let bude pachatel potrestán

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny, nebo
- b) spáchá-li takový čin ve značném rozsahu.

Mezi přitěžující okolnosti patří spáchání tohoto trestného činu jako člen organizované skupiny nebo ve značném rozsahu. Oproti tomu současná právní úpravu hovoří i o prvcích peněz sloužících k ochraně, které si zaslouží ochranu stejnou jako samotné peníze. [9,16]

Trestný čin udávání padělaných a pozměněných peněz §141 TZ

Kdo padělané nebo pozměněné peníze, jimiž mu bylo placeno jako pravými, udá jako pravé, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty. Důležité je, aby pachatel v době, kdy mu bylo placeno padělanými nebo pozměněnými penězi, nevěděl, že dostává padělané nebo pozměněné peníze. Tuto okolnost se musí dozvědět až po jejich přijetí a přesto se je rozhodne dále uvést do oběhu. [9,16]

Trestný čin výroba a držení padělatelského náčiní §142 TZ

Kdo vyrobí, sobě nebo někomu jinému opatří anebo přechovává nástroj nebo jiný předmět určený k padělání nebo pozměňování peněz, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta. Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 při výkonu svého povolání.[9,16]

Společná ustanovení §143 TZ

Ochrana podle §140 až 142 se poskytuje též penězům jiným než tuzemským, tuzemským a cizozemským platebním prostředkům, jakož i tuzemským a cizozemským cenným papírům.[16,9]

Trestné činy hospodářské jsou zakotveny v hlavě šesté zvláštní části aktuálního Trestního zákona. Jejich druhovým objektem je společenský zájem na ochraně hospodářské soustavy, která je založena na principech tržní ekonomiky, tržně ekonomických vztahů a rovnosti všech forem a druhů vlastnictví. Ekonomické aktivity ve společnosti jsou primárně regulovány předpisy práva soukromého. Trestní právo má pomocnou, subsidiární funkci při řešení deliktního chování v ekonomických vztazích. Trestní represe se tak omezuje na činy, které svojí povahou představují závažný a společensky nebezpečný zásah do ekonomických vztahů a pravidel hospodářské soutěže.[2]

Trestný čin padělání a pozměňování peněz – §233 TZ

Kdo sobě nebo jinému opatří nebo přechovává padělané nebo pozměněné peníze nebo prvky peněz sloužící k ochraně proti jejich padělání, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let. Kdo padělá nebo pozmění peníze v úmyslu udat je jako pravé nebo platné anebo jako peníze vyšší hodnoty, nebo kdo padělané nebo pozměněné peníze udá jako pravé nebo platné anebo jako peníze vyšší hodnoty, bude potrestán odnětím svobody na tři léta až osm let. Odnětím svobody na pět až deset let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán:

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny, nebo
- b) spáchá-li takový čin ve značném rozsahu.

Odnětím svobody na osm až dvanáct let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán:

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny působící ve více státech, nebo
- b) spáchá-li takový čin ve velkém rozsahu.

Objektem je zájem na ochraně českých a cizozemských peněz a jejich prvků proti padělání a pozměňování. Tato skutková podstat je v TZ zakotvena jako provedení závazku České republiky vycházejícího z Úmluvy o potírání penězokazectví.

Toto ustanovení se skládá ze dvou skutkových podstat. Objektivní stránky v odstavci prvním záleží v přechovávání nebo opatření jinému padělaných nebo pozměněných peněz nebo jejich prvků. V odstavci druhé záleží objektivní stránka v padělání nebo pozměnění peněz v úmyslu udat je jako pravé nebo platné, nebo jako peníze vyšší hodnoty

Padělané peněz jsou tuzemské, či cizozemské peníze (bankovky, mince). Padělání je úplné vyhotovení peněz bez oprávnění, a to s cílem, aby vypadaly jako pravé. Úplným vyhotovením peněz samozřejmě nelze chápat jejich vyhotovení tím způsobem, že musí nutně obsahovat všechny ochranné znak pravých bankovek. Aby se jednalo o padělané peníze, musí být vždy napodobeny tak, aby mohly být zaměnitelné s penězi pravými. Padělání se děje v dnešní době nejčastěji kopírováním nebo tiskem na laserových tiskárnách. U mincí ražením. V minulosti byly padělky bankovek vytvářeny obkreslením nebo fotografováním. Pozměněním se rozumí provedení zásahů - změn na pravých penězích. Nejčastěji půjde o změnu na bankovku s vyšší nominální hodnotou. Předmětem tohoto trestného činu jsou často bankovky americké měny, díky svému graficky podobnému vzhledu ve všech denominacích.

Opatření je jakýkoliv způsob nabytí padělaných nebo pozměněných peněz, ať již koupí, výměnou za jinou věc, krádeží nebo podvodem. Přechovávání je jakákoliv dispozice s padělanými nebo pozměněnými penězi. Subjektem může být kdokoliv. Z hlediska subjektivní stránky se vyžaduje úmysl a příprava je trestná. [16,2,10]

Trestný čin udávání padělaných a pozměněných peněz §235 TZ

Kdo padělané nebo pozměněné peníze, jimiž mu bylo placeno jako pravými, udá jako pravé, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

Toto ustanovení neprošlo skoro žádnou změnou pouze v části trestu, který může být uložen pachateli za tento trestný čin.

Objektem je rovněž zájem na ochraně českých a cizozemských peněz a jejich prvků proti padělání a pozměňování. Tato skutková podstata je výrazem zájmu státu na tom, aby padělané peníze, které již byly dány do oběhu, dále neproudily v peněžním oběhu. Objektivní stránka spočívá v tom, že pachatel padělané nebo pozměněné peníze, jimiž mu bylo placeno jako pravými, dále udá jako pravé. Z hlediska subjektivní stránky se vyžaduje úmyslné zavinění.[2,10]

Trestný čin výroba a držení padělatelského náčiní §236 TZ

Kdo vyrobí, nabízí, prodá, zprostředkuje nebo jinak zpřístupní, sobě nebo jinému opatří nebo přechovává nástroj, zařízení nebo jeho součást, postup, pomůcku nebo jakýkoli jiný prostředek, včetně počítačového programu, vytvořený nebo přizpůsobený k padělání nebo pozměnění peněz nebo prvků sloužících k ochraně peněz proti padělání anebo vytvořený nebo přizpůsobený k padělání nebo pozměnění platebních prostředků, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 při výkonu svého povolání.

Objekt tohoto trestného činu je shodný jako u přechozího trestného činu. Tato skutková podstata má určitou preventivní funkci spočívající v trestním postihu již samotného držení a dispozice s prostředky, kterými lze padělané peníze vyrobit. Objektivní stránka spočívá v tom, že pachatel vyrobí, nabízí, prodá, zprostředkuje nebo jinak zpřístupní sobě, nebo jinému opatří nebo přechovává nástroj, zařízení nebo jeho součást, postup, pomůcky nebo jakýkoli jiný prostředek, včetně počítačového programu.

Mezi přitěžující okolnosti patří spáchání tohoto trestného činu při výkonu povolání. To znamená, že pachatel své povolání fakticky využije pro jeho snadnější spáchání a toto povolání mu tak jeho spáchání usnadní. [16,2,10]

Trestný čin neoprávněná výroba peněz §237 TZ

Kdo neoprávněně, s použitím zařízení nebo materiálů k výrobě peněz určených a držných v souladu se zákonem, vyrobí peníze nebo prvky sloužící k ochraně peněz proti

padělání, nebo kdo neoprávněně vyrobené peníze nebo prvky sloužící k ochraně peněz proti padělání sobě nebo jinému opatří, uvede do oběhu nebo přechovává, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

Odnětím svobody na tři léta až osm let bude pachatel potrestán:

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny, nebo
- b) spáchá-li takový čin ve značném rozsahu.

Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán:

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny působící ve více státech, nebo
- b) spáchá-li takový čin ve velkém rozsahu.

Objektem je zájem na ochraně český a cizozemských peněz a jejich prvků avšak z hlediska toho, aby nebyly neoprávněně vyráběny, či uváděny do oběhu peníze, či jejich ochranné prvky, vyrobené na legálním zařízení k tomuto určeném.

Objektivní stránka spočívá v tom, že pachatel použije legální zařízení k výrobě peněz či jejich ochranných prvků, avšak neoprávněně. Typicky půjde o pracovníka tiskárny peněz a jiných cenin. Trestný je rovněž ten, kde neoprávněně vyrobené peníze nebo prvky sloužící k ochraně peněz proti padělání sobě nebo jinému opatří, uvede do oběhu nebo přechovává.

Subjektem může být kdokoli. Z hlediska subjektivní stránky se vyžaduje úmyslné zavinění. Příprava je trestná. [2, 10,14]

Společné ustanovení §238

Ochrana dle §233 až §237 TZ se poskytuje též penězům a platebním prostředkům jiným než tuzemským a tuzemským a zahraničním cenným papírům. Mezi nejvýznamnější bezhotovostní platební prostředky patří bankovní platební karta, dokumentární akreditiv, či dokumentární inkaso a příkazy k zúčtování. Mezi nejvýznamnější cenné papíry patří směnky a akcie.[2]

3.2 Zhodnocení úprav v aktuálním Trestním zákoníku

Lze říci, že kromě snížení trestních sazeb nedošlo k velkým změnám v novém TZ oproti starému TZ. Rozšířila se právní ochrana na prvky sloužící k ochraně peněz, dále se v novém TZ mluví o organizované skupině působící ve více státech.

Je důležité říci, že paděláním se rozumí úplné vyhotovení peněz bez oprávnění např. fotograficky, obkreslením, ražením, odléváním nebo nyní i pomocí výpočetní techniky. Patří sem i sestavení bankovek z části jiných, platných bankovek. Při pozměňování se upravují např. peníze nižší hodnoty na peníze hodnoty vyšší. Paděláním, ale není slepení bankovky z původních částí téhož platidla, které byly předtím od sebe odděleny. [1]

Často bývají tyto trestné činy páčány v rámci organizovaných skupin. Kriminalita organizované skupiny je pro společnost daleko nebezpečnější než kriminalita, kterou spáchá jednotlivec. Důležitá je prevence organizované kriminality. Prevence je velice nesnadným úkolem a vyžaduje hluboká systémová opatření. Její úspěšnost značně závisí na celkovém společenském klimatu a na postojích veřejnosti. Tam, kde má veřejnost ke státu, ke státním orgánům a k politickým institucím negativní vztah, daří se organizovanému zločinu. [5]

Zločinecké organizace obvykle disponují značnými finančními prostředky. To samo o sobě umožňuje vytvoření kvalitních padělatelských dílen, z nichž může proudit množství vysoce kvalitních padělků papírových peněz i mincí.

Organizace, které se zabývají padělatelstvím, mají obvykle rozsáhlou síť přesahující hranice jednoho státu. Padělky vyrábějí pouze specialisté. Potom jsou předávány kurýrům, kteří je převážejí konkrétním osobám v jiných zemích. Tyto osoby mají vytvořené organizované skupinky dalších kurýrů a prodejců. Prodejci pracují tak, že jako černí směnárníci nabízejí na různých místech prodej padělků jako pravých peněz. Pracují obvykle ve trojicích, kdy jeden má u sebe větší množství padělků, druhý prodává a třetí zprostředkovává pohyb padělků mezi třetím a prodávajícím. Prodávající přímo u sebe nemívá větší množství padělků. Zpravidla se spoléhají na tu skutečnost, že poměrně výhodný kurz, za který prodávají, zláká kupce, který nemá dobré znalosti měny, kterou kupuje.

Pachatelé trestných činů proti měně dovedně využívají při páčání trestné činnosti zejména:

- 1) společenského, hospodářského i politického klimatu a jeho změn v životě společnosti. Limitovaný nákup cizích měn byl jednou z příčin vzniku černého trhu s cizími měnami, který byl vhodný pro udávání padělků jako pravých peněz,
- 2) subjektivní vlastností lidí, zejména jejich nepozornosti při přejímání plateb v hotovosti, snahu po dosažení snadného zisku, neznalost cizích peněz,
- 3) rozvoj různých peněžních automatů (hrací automaty, automaty na nákup jízdenek, na nákup jídel a nápojů) a jejich nedbalé seřízení mechanismu hodnotící pravost

vhozené mince, tento způsob udávání padělků už není v současnosti tak efektivní. Většina automatů je již v dnešní době vybavena přístroji na kontrolu pravosti. [4]

Trestná činnost proti měně představuje specifický proces, který začíná výrobou padělatelského náčiní, pokračuje vyhotovením padělků a končí jejich uváděním do oběhu. Trestní zákon postihuje z pochopitelných důvodů všechny fáze tohoto procesu jako jednotlivé trestné činy.

Problematikou typických způsobů vyhotovování padělků a pozměňování peněz a problematikou technické ochrany a zkoumání peněz se zabývá zejména zkušebna platidel České národní banky, dále Kriminalistický ústav Policie ČR, Národní centrála proti penězokazectví a dále soudní znalci v oboru grafických expertiz.[4]

3.3 Odpovědnost právnických osob za padělání a pozměňování peněz

Je potřeba zmínit, že od 1. ledna 2012 nabyt účinnosti zákon č. 418/2011, o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Dosud nebylo možné stíhat právnickou osobou, která spáchala trestný čin.

Trestným činem spáchaným právnickou osobou je protiprávní čin spáchaný jejím jménem nebo v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti, jednal-li tak:

- a) statutární orgán nebo člen statutárního orgánu, anebo jiná osoba, která je oprávněna jménem nebo za právnickou osobu jednat,
- b) ten, kdo u této právnické osoby vykonává řídicí nebo kontrolní činnost, i když není osobou uvedenou v písmenu a),
- c) ten, kdo vykonává rozhodující vliv na řízení této právnické osoby, jestliže jeho jednání bylo alespoň jednou z podmínek vzniku následku zakládajícího trestní odpovědnost právnické osoby, nebo
- d) zaměstnanec nebo osoba v obdobném postavení při plnění pracovních úkolů, i když není osobou uvedenou v písmenech a) až c).

Právnickou osobu lze stíhat v oblasti padělání a pozměňování peněz za delikty, kterou jsou padělání a pozměnění peněz (§ 233), udávání padělaných a pozměněných peněz (§ 235),

výroba a držení padělatelského náčiní (§ 236), neoprávněná výroba peněz (§ 237) i za podmínek § 238 trestního zákoníku.

Za trestné činy spáchané právnickou osobou lze uložit pouze tyto tresty:

- a) zrušení právnické osoby,
- b) propadnutí majetku,
- c) peněžitý trest,
- d) propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty,
- e) zákaz činnosti,
- f) zákaz plnění veřejných zakázek, účasti v koncesním řízení nebo ve veřejné soutěži,
- g) zákaz přijímání dotací a subvencí,
- h) uveřejnění rozsudku. [22]

3.4 Ochrana pomocí jiných právních předpisů

Je důležité zmínit další právní předpisy, které upravují a chrání peníze před paděláním a pozměňováním. Dále také upravují okolnosti, za kterých lze reprodukovat platební prostředky.

Zákon České národní rady č. 136/2011 Sb., o oběhu bankovek a mincí

Dalším právním předpisem upravující činnosti na úseku platebních prostředků je zákon o oběhu bankovek a mincí, kde je stanoveno následující:

Každý může odmítnout přijetí bankovek nebo mincí, u kterých existuje důvodné podezření, že jsou padělané nebo pozměněné, leda že je povinen je zadržet. Stanovil také, že pozměněnou bankovkou nebo mincí je tuzemská nebo cizozemská bankovka nebo mince, která byla nedovoleně upravena takovým způsobem, že je způsobilá vyvolat klamnou představu o své platnosti nebo o své nominální hodnotě. Česká národní banka vede nejdéle po dobu 15 let evidenci osob, které podezřelé bankovky nebo mince předložili. Je také stanoveno, že za padělané nebo pozměněné bankovky a mince se náhrada neposkytuje.

Padělané nebo pozměněné bankovky a mince znějící na koruny české nebo na cizí měnu, nebo bankovky a mince, u kterých vznikne důvodné podezření, že jsou padělané nebo

pozměněné, odebírají banky, právnické osoby, provozovatel kasina a směnárník bez náhrady a předávají je České národní bance. Právnické osoby jsou oprávněny požadovat od osoby, která padělané bankovky a mince předložila, aby věrohodným způsobem prokázala svou totožnost. Odebrání padělaných bankovek a mincí oznámí právnická osoba, která je odebrala, a neprodleně je předá České národní bance.

Hmotné nebo nehmotné reprodukce tuzemských nebo cizozemských bankovek nebo mincí a předměty, které je úpravou napodobují, mohou být zhotoveny nebo prodány pouze při splnění technických kritérií stanovených prováděcím právním předpisem nebo přímo použitelným předpisem Evropské unie o medailích a žetonech podobných euromincím. Totéž platí pro případ jejich dovezení, přechovávání nebo rozšiřování za účelem prodeje nebo pro jiné obchodní účely.

Zákon také obsahuje ustanovení o zpracování tuzemských bankovek a mincí a povolení k činnosti zpracovatele tuzemských bankovek a mincí. Zpracovávat tuzemské bankovky a mince pro jiného může pouze Česká národní banka, úvěrová instituce provádějící pokladní operace a zpracovatel tuzemských bankovek a mincí

Vyhláška Česká národní banky č. 274/ 2011 o provedení některých ustanovení zákona o oběhu bankovek a mincí

V souvislosti s výše uvedeným zákonem o oběhu bankovek a mincí byla následně vydána vyhláška Českou národní bankou, jíž se upravují postupy při zadržování podezřelých bankovek nebo mincí, náležitosti potvrzení i jejich zadření a postup předávání České národní bance a podmínky, za nichž lze reprodukovat platební prostředky.

Česká národní banka stanovila vyhláškou č.274/2011:

- 1) způsoby balení tuzemských bankovek a mincí,
- 1) standardy zpracování tuzemských bankovek a mincí,
- 2) popis míry opotřebení a poškození tuzemských bankovek a mincí nevhodných pro další oběh a způsob jejich předání České národní bance,
- 3) postupy při zadržování podezřelých bankovek nebo mincí, náležitosti potvrzení i jejich zadření a postup předávání České národní bance,
- 4) postupy při výměně tuzemských bankovek, které nejsou celé nebo celistvé,

- 5) podmínky, za kterých lze reprodukovat tuzemské nebo cizozemské bankovky a mince a vyrábět předměty pravou je napodobující.[20]

Velice důležité při zadržení bankovek a mincí, u nichž je podezření, že jsou padělané je potvrzení o zadržení bankovek a mincí, které má zákonem dané náležitosti (více v příloze č. 1). Mezi tyto náležitosti patří například identifikace identifikační údaje toho, kdo podezřelé bankovky nebo mince předložil, měnu a nominální hodnotu zadržené bankovky a její sérii a číslo nebo měnu a nominální hodnotu zadržené mince a ročník její ražby, počet kusů jednotlivých druhů a nominálních hodnot zadržených bankovek nebo mincí a úhrnnou částku.

Stanovené podmínky pro výrobu reprodukcí bankovek a mincí jsou striktní, a pokud jsou dodrženy, není třeba Českou národní banku žádat o souhlas. Je nezbytné si uvědomit, že autor výtvarných návrhů postoupil české národní bance právo realizovat návrhy pouze jako bankovky. A proto, při každé reprodukci vytištěné bankovky i jejích částí musí být autor požádán o souhlas. Rozhodující pro autora reprodukce je to, že neměl prokazatelně v úmyslu udávat napodobeniny do oběhu jako peníze.

Vyrábět hmotné reprodukce platných bankovek a bankovek, které mohou být za platné vyměněny a vyrábět předměty, které bankovky úpravou napodobují lze, jde-li o:

- a) jednostranný a jeho délka při zachování poměru stran činí nejvýše 75 % délky nebo nejméně 125 % délky reprodukované nebo napodobované bankovky,
- b) oboustranný a jeho délka při zachování poměru stran činí nejvýše 50 % délky nebo nejméně 200 % délky reprodukované nebo napodobované bankovky,
- c) jednostranný, pokud jeho delší a kratší strana svírají úhel menší než 70 stupňů anebo větší než 110 stupňů, nebo
- d) vyrobený z materiálu nezaměnitelného s materiálem, z něhož je vyrobena reprodukováná nebo napodobovaná bankovka.

Zhotovit hmotnou reprodukci nebo napodobeninu částí tuzemské nebo cizozemské bankovky lze, jsou-li jednostranné a nepřesahují 33 % plochy bankovky tak, aby z jednotlivých částí nebylo možné složit celou reprodukovanou nebo napodobovanou bankovku v rozporu s podmínkami stanovenými podmínkami uvedenými výše.

Nezaměnitelným materiálem je v případě bankovek materiál jiný než papír, plast nebo jiné materiály používané k výrobě bankovek. V případě mince se nezaměnitelným materiálem rozumí kov barevně odlišný od kovu, z něhož je reprodukováná nebo napodobovaná mince

vyrobena, pokud výrobek zhotovený z takového barevně odlišného kovu nemůže být vzhledem ke svým fyzikálním a chemickým vlastnostem použitelný místo mincí v anonymním nebo neanonymním zařízení, a materiál jiný než kov.

Reprodukovat šeky, cenné papíry a platební karty nebo vyrábět předměty, které je úpravou napodobují, lze pouze se souhlasem vydávající osoby.[21]

3.5 Postup orgánů činných v trestním řízení v oblasti padělání a pozměňování peněz

V rámci policie České republiky je další postup orgánů policie činných v trestním řízení v oblasti padělaných platebních prostředků, kromě již uvedených zákonů a dalších normativních aktů upraven zejména zákonem č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním ve znění následně vydaných novel a předpisů souvisejících a dále závaznými pokyny policejního prezidenta. Základním závazným pokynem přímo vycházejícím ze zákona o trestním řízení soudním je Závazný pokyn policejního prezidenta č. 30/2009, kterým se upravuje postup Policie ČR při plnění úkolů v trestním řízení ve znění následně vydaných novel. Dále pak závazný pokyn policejního prezidenta č. 97/2009 o penězokazectví, kterým se upravuje postup Policie ČR při prověřování a vyšetřování trestných činů v případech výskytu penězokazectví a jsou v něm již zpracována ustanovení Závazného pokynu policejního prezidenta č. 30/2009.

Výše uvedený závazný pokyn č. 97/2009 má za cíl zabezpečit nejen jednotný postup Policie ČR v této oblasti, ale zejména je jeho účelem dosáhnout účinnějšího postupu a zobecnění poznatků o aktuálních formách trestné činnosti související s penězokazectvím, vymezení povinností příslušníků Policie ČR při prověřování a vyšetřování této trestné činnosti, zlepšení informačního toku, součinnosti a spolupráce policejních orgánů a zahraničních subjektů:

Pro účely tohoto závazného pokynu je penězokazectví a padělek definován takto:

a) penězokazectví

1. neoprávněné zhotovování kopií tuzemských či zahraničních bankovek a mincí (dále jen „peníze“), šeků, cestovních šeků, záručních šekových karet a příkazů

k zúčtování (dále jen „jiný platební prostředek“) bez ohledu na použitou techniku nebo technologii,

2. zhotovování předmětů napodobujících vzhled nebo technické parametry peněz, zejména složením nových peněz z částí pravých peněz nebo z částí peněz pravých i padělaných,
3. provádění změn na penězích nižší hodnoty, jež jsou v oběhu, aby získaly vzhled peněz hodnoty vyšší, případně provádění změn na penězích stažených z oběhu, aby získaly vzhled peněz, jež jsou v oběhu,
4. provádění změn na penězích jedné měny, jež jsou v oběhu, aby získaly vzhled peněz měny jiné,
5. např. výroba, nabídka, prodej nástrojů, zařízení nebo jejich součástí, postup, pomůcka nebo jakýkoliv jiný prostředek, včetně počítačového programu, vytvořený nebo přizpůsobený k padělání nebo pozměnění peněz, bezhotovostních platebních prostředků a jiných platebních prostředků nebo prvků sloužících k jejich ochraně,

b) padělkem

1. neoprávněně zhotovená kopie nebo napodobenina peněz, bezhotovostního platebního prostředku a jiného platebního prostředku způsobila platby nebo finanční transakce,
2. v případě laického vizuálního podezření na padělek, každý platební prostředek až do výsledku odborného nebo znaleckého posouzení,
3. neoprávněně zhotovená kopie pamětních mincí ražených ve stříbře, zlatě nebo jiném drahém kovu či jejich kombinaci, jež jsou vydávány v hodnotách peněz nebo i jiné nominální hodnoty, která je garantovaná Českou národní bankou a lze je uplatnit v dané výši při platbě nebo finanční transakci,

Následně je také definován postup policistů při podezření z výskytu padělku a to tak, že po přijetí oznámení o odebrání padělku policista zejména informuje dozorčí službu nebo operační středisko a dále:

- a) zjistí totožnost předkladatele nebo držitele padělku (dále jen „držitel“),
- b) omezí držitele na svobodě, jsou-li dány zákonné důvody,

- c) zjistí totožnost svědků,
- d) zajistí další možné důkazní prostředky,
- e) zjistí přesné označení odebírající právnické osoby a totožnosti fyzické oznamující předložení nebo přijetí padělku.

V případě výskytu padělku měny euro operační odbor Policejního prezidia České republiky bezodkladně vyrozumí operační středisko Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu služby kriminální policie a vyšetřování, které vyrozumí Národní centrálu. [23]

4 Ochranné znaky peněz a způsob jejich překonávání

V současné době jsou peněžní prostředky chráněny mnoha ochrannými znaky. Některé jsou snadno identifikovatelné a lze na první pohled odhalit padělek platebního prostředku ať mince či bankovky. V následující kapitole bych se chtěla zaměřit na ochranné prvky, které se na platebních prostředcích vyskytují a jak se snaží padělatelé tyto prvky napodobit.

Důležitá je hned na začátku klasifikace padělků, kterou používá Česká národní banka. Jedná se o velmi podrobnou klasifikaci, kdy každý padělek měny tuzemské i zahraniční, který je zadržen na území České republiky je řazen dle měny i nominální hodnoty do typů, popřípadě podtypů.

Kromě zařazení padělku do typu, určuje ještě Česká národní banka tzv. stupeň nebezpečnosti padělku, který se stanovuje na základě několik kritérií, přičemž jednotlivé stupně jsou děleny následovně:

1. stupeň- velmi nebezpečný- jedná se o padělky dokonale zhotovené odborníky, jsou použity stejné tiskové techniky jako u originálů, ochranné prvky jsou napodobeny dokonale,
2. stupeň- nebezpečné- jsou padělky zhotovené jinými tiskovými technikami než originál, ochranné prvky napodobeny částečně, barevný vjem velmi dobrý,
3. stupeň- zdařilé- jsou padělky zhotovené jinými tiskovými technikami než originál, ochranné prvky napodobeny nedokonale nebo chybí,
4. stupeň- méně zdařilé- jsou padělky, kde tiskové techniky i ochranné prvky jsou napodobeny velmi nedokonale, k oklamání způsobilé jen za zvláště nepříznivých podmínek pro příjemce,
5. stupeň- neumělé- jsou padělky k oklamání způsobilé jen ve výjimečných případech, např. neumělé ruční kresby. [1]

Obr. 4.1 Padělek tisícikoruny na úrovni třetího stupně

Ochranné znaky na české měně v nominální hodnotě 1000,- Kč

Obr. 4.2 Označené ochranné znaky na bankovce

4.1 Vodoznak

Nejdéle užívanou ochranou je vodoznak, užívá se také název vodní značka nebo vodotisk. Dříve byly vybaveny všechny po celé ploše ornamentální vodoznaky československé bankovky od roku 1953 až do zavedení bankovek České republiky. V současné době jsou české bankovky chráněny portrétními vodoznaky. Vzniká v mokré fázi výroby, kdy tekoucí masa papírní hmoty dospěla do fáze zplstění. Existuje více druhů vodoznaků a lze je popsat následovně:

- negativní – kreslicí místa jsou světlejší než okraj papíru,
- pozitivní – kreslicí místa jsou tmavší,
- stupňovitý- mezi světlými a tmavými místy jsou plynulé přechody [6]

Vodoznak české měny je zřetelně viditelný, jestliže se na bankovku podívám proti světlu. Je použit tzv. lokální stupňovitý (tj. kombinace pozitivního a negativního) vodoznak umístěný ve střední části širokého nepotištěného okraje a tvoří ho vždy portrét osobnosti vyobrazené na bankovce. [1]

Obr. 4.3 Vodoznak na bankovce nominální hodnoty 1000,- Kč

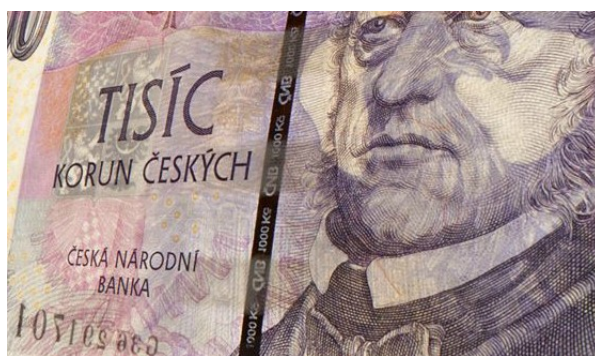
Padělatelé se snaží překonávat vodoznak:

- Tiskem, zpravidla konzistentní bílou nebo šedou barvou, většinou také na rubu, výjimečně i tiskem na lící straně. Mohou zachytit jen nejkontrastnější části vodoznakového obrazce, jemné valérové přechody chybí,
- neumělou ruční malbou a to většinou bílou barvou o něco tmavší než je barva papíru, zpravidla na rubové straně. Jsou snadno odhalitelné jediným pohledem.
- obtížněji odhalitelné jsou padělky průsvitky vyhotovené tiskem na vnitřní stranu jednoho z následně slepených papírů s kresbou aversní a reversní strany bankovky [6,24]

4.2 Ochranný okénkový proužek

Poprvé byl použit na librách Bank of England po druhé světové válce, kde se začaly ve velkých množstvích objevovat padělky. Vynález byl dále rozvíjen a kov byl nahrazen umělou hmotou, proužek byl opatřen mikrotexty případně i v ultrafialovém spektru zářil.[6]

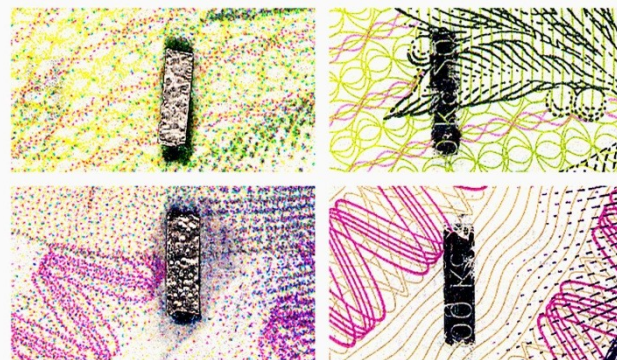
Na české měně je to proužek z umělé metalizované hmoty zapuštěný do papíru, který na lící straně vystupuje vždy po 5mm na povrch papíru. Okénka stříbřité barvy jsou dlouhá rovněž 5mm a je na nich zdola nahoru čitelný negativní mikrotext označující nominální hodnotu bankovky. Při pohledu na bankovku je vidět pouze vystupující část proužku na lící straně při pohledu proti světlu je proužek vidět z obou stran jako souvislá tmavá linka s prosvítajícím mikrotextem.[1]

Obr. 4.4 Ochranný okénkový proužek

Padělatelé se snaží překonávat ochranný okénkový proužek:

- nalepením ústřížku staniolu na místa, kde u originální bankovky vystupuje leklá část proužku na povrch v potřebných odstupech. K odhalení stačí zkontrolovat celistvost proužku v průhledu z rubové strany
- nalepením proužku a pak následným zakrytím bílou barvou v místech, kde je u originální bankovky proužek zanořen, a to ještě před tiskem. Někdy se padělatelé pokusí napodobit mikrotext, s výsledkem většinou nevalným.
- dokreslení na tisk stříbrnou barvou
- nalepení proužků staniolu
- horká ražba přes fólii
- protažení nastřížené fólie prořízlými otvory (při slepení bankovky ze dvou částí).

Obr. 4.5 Padělaný a pravý okénkový proužek

Kontrolu pravosti proužku můžeme provést také tak, že si v průhledu zkontrolujeme jeho bezprostřední okolí. Dále také může kontrolovat pravost tak, že tisk je vyhotoven přes plochu proužku, padělatelé většinou postupují opačně. Technologický postup po zavedení proužku do papírní masy vytváří po vysušení papíru cosi, co připomíná jako by žebříček široký cca 15mm. S tím padělatelé nic nesvedou [6,24]

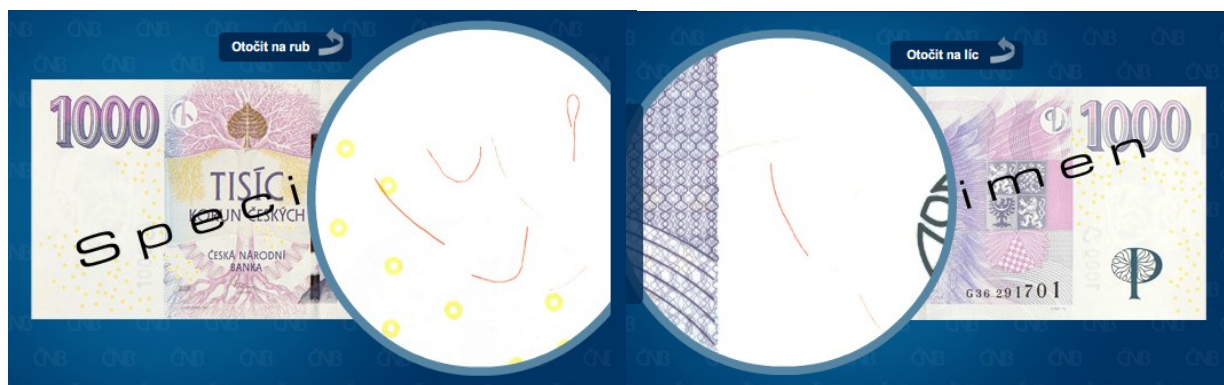
Obr. 4.6 Žebříček v okénkovém proužku

4.3 Ochranná vlákna

Jsou obvykle výrazně barevná a byla využívána již v minulém století. Byla sypána do mokré papíroviny buď chaoticky, nebo do pruhů po stranách, anebo do středu. Byly používány zvířecí chlupy, bavlna nebo hedvábí. Dnešní ochranná vlákna mohou být v normálním světle neviditelná a rozsvítí se v pásmu UV záření. Na bankovkách české

měny jsou ochranná vlákna zapuštěná okem viditelná vlákna oranžové barvy v délce 6 mm. Nejlépe jsou zřetelní na bílých okrajích bankovky. Napodobení je obtížné a padělatelé se o ně pokoušejí jen výjimečně. Padělaná vlákna mohou být i nakreslena nebo nalepena na povrchu papíru.[6,1,24]

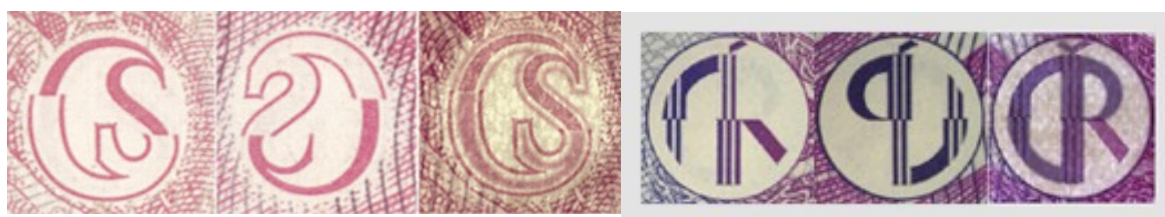

Obr. 4.7 Ochranná vlákna na bankovce nominální hodnoty 1000,- Kč

4.4 Soutisková značka

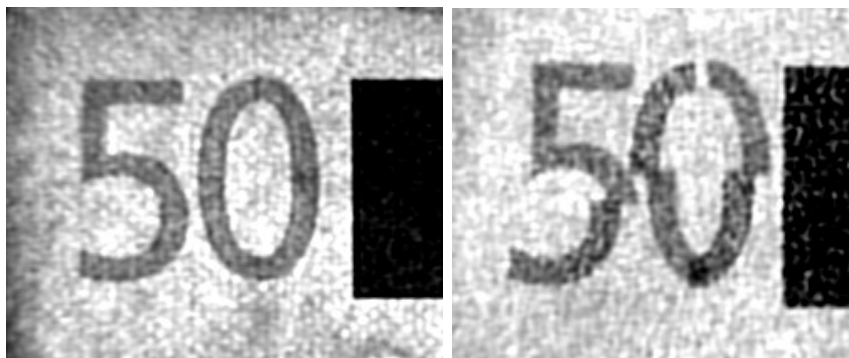
Soutisková průhledová značka je ochranný tiskový prvek vyplývající z technologie plošného tisku. Přesnost poloh tisku na lici i rubu dovoluje vytvořit soutiskovou průhledovou značku jako nový ochranný prvek ceniny. Průhledová značka se skládá z obrazce, rozloženého na obě strany, tj. část se nachází na lici a druhá na rubu. V dopadajícím světle žádná z nich nedává smysl. Při průhledu proti světu se obě části spojí do kompletního obrazce. Mohou jím být písmena, čísla nebo ornament.[6,24]

Soutisková značka je kruhová a na vzorech bankovek z let 1993 až 1996 ji tvoří písmeno „C“ ve kterém je vloženo písmeno „S“. Počínaje bankovkou nominální hodnoty 1000,- Kč vzoru 1996 tvoří soutiskovou značku písmena „ČR“ [1]

Obr. 4.8 Soutisková značka bankovky nominální hodnoty 1000,- Kč

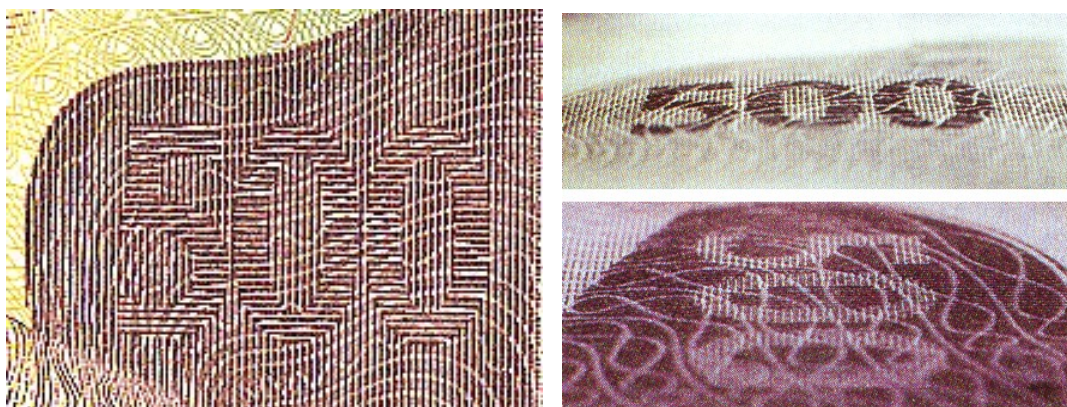
Padělatelé simultánně tisknouce stroje k dispozici nemají, a proto musí tisknout zvlášť lící a zvlášť rubovou stranu. Obrazce se pak rozcházejí a přestávají být čitelné (viz. ilustrační foto pravého a padělaného soutisku na bankovce 50 EURO), i když se jim to někdy může, i když se jim to někdy může podařit. [6]

Obr. 4.9 Pravá bankovka a padělek

4.5 *Skrytý obrazec*

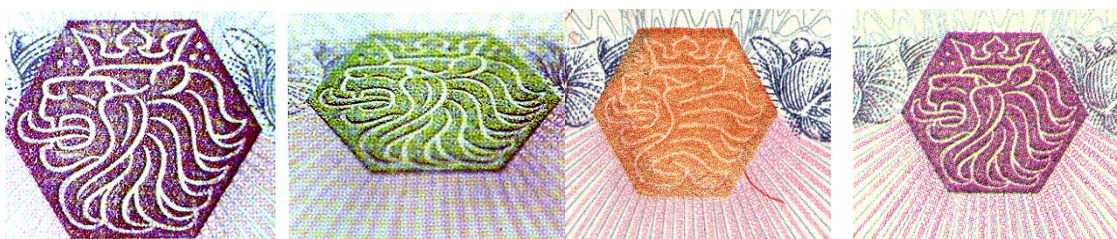
Je založen na lomu světla vyvolaném na zvlášť uspořádaných reliéfních (hlubotiskových) liniích. Stane se viditelným tehdy, sklopíme-li bankovku ve výši očí do vodorovné polohy proti zdroji světla. Tvoří ho vždy číslo označující nominální hodnotu bankovky. Z delší strany bankovky je obrazec pozitivní, to je tmavý z kratší strany negativní (světlý). Je umístěn na lících stranách bankovek v ornamentech na rameni portrétu, popř. nad ním. Na plošných padělcích se tento efekt nevytvoří. Padělání je možné dodatečným nánosem např. vosku, nebo vyrytím linek do hmoty papíru – opačný reliéf. [1,24]

Obr. 4.10 Skrytý obrazec

4.6 Opticky proměnlivá barva (OVI)

Tento tiskový ochranný prvek je založen na optickém efektu dopadu světelného paprsku v různém úhlu na tiskovou barvu. Segment vytištěný speciální tiskovou barvou mění své zbarvení v závislosti na tom, v jakém úhlu se bankovka sklopí proti dopadajícímu světlu. Barva, kterou vidíme při běžném čelním pohledu na bankovku, se při sklopení bankovky proti světlu změní na barvu zcela jinou, např. zlatá na zelenou. Padělky postrádají barevnou proměnlivost, často bývá pouze jeden hraniční odstín.[24]

Obr. 4.11 Pravé bankovky a padělek, kde jsou odlišné barvy

4.7 Iridescentní pruh

Tak zvaný ochranný iridescentní pruh (iridescentní znamená duhově proměnlivý) o šířce cca 20 mm je umístěn na lící straně blíže pravému okraji bankovky. Obdobně jako OVI barva je iridescentní tisk viditelný pouze pod určitým úhlem pohledu. V určitých úhlech pohledu ale na rozdíl od OVI není vidět vůbec.

Při běžném pohledu na bankovku se jeví jako průhledný, slabě okrově zbarvený pruh, při sklopení bankovky proti světlu získává slabý barevný nádech s kovovým odleskem. Na iridescentním pruhu mohou být negativně vyznačená čísla označující nominální hodnotu bankovky. Při sklopení bankovky se tato čísla jeví proti lesklému pruhu jako tmavá.

Na padělcích není často napodoben, nebo v jiném odstínu, případně bez úhlového efektu. Padělatelé se snaží mnohdy napodobit iridescentní pruh pomocí dámského laku na nehty.

[24]

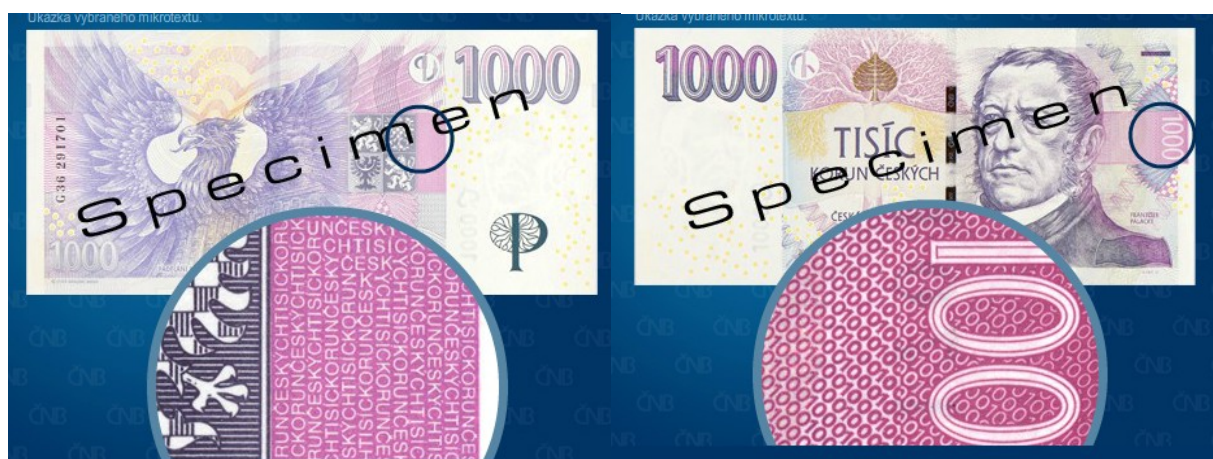
Obr. 4.12 Iridescentní pruh

4.8 Mikrotext

Je tištěn jak tiskem z hloubky, tak tiskem z plochy. Mikrotexty je možné využít pro výplň ploch, obrazců nebo jako samostatné grafické prvky. Padělání systémem autotypie, inkjet tisku nebo laserového kopírování tyto mikrotexty nezvládá a příslušné informace jsou nečitelné nebo vůbec nezreprodukovány. Tiskové prvky realizovatelné pouze v ocelorytině nebo v liniovém ofsetu.

Jeho umístění u jednotlivých bankovek je individuální, na lící straně bývá ve velkém hodnotovém čísle v podtisku textu na levé straně, kolem portrétu apod. na všech bankovkách je vždy na lící straně v pruhu základní barvy vybíhajícím do pravého bílého okraje skryt mikrotext číselně označující hodnotu bankovky, na rubové straně rovněž v pruhu základní barvy u pravého okraje je skryt mikrotext slovně nebo číselně označující hodnotu bankovky.[24]

Obr. 4.13 Mikrotext

4.9 Ceninový papír

Ceninový papír je vůbec nehmotnější částí bankovky. Papír lze definovat jako tenkou vrstvu vzájemně spojených vláken rostlinného původu. Na ceninový papír jsou kladeny náročnější požadavky, než by mohl plnit konzumní papír. Tento papír musí mít větší pevnost a pružnost, odolnost vůči rozlámání při přehýbání a proti natržení. Ceninový papír musí snést několik tisíc dvoj ohybů, vydržet vysoký tlak tiskových válců a mít nízkou průsvitnost, aby se potisky líce a rubu vzájemně nerušily. Bankovní papír má ve srovnání s běžným konsumním papírem i odlišné chemické vlastnosti. Významnou vlastností papíru je omak. Rozdílný omak papíru padělku v mnoha případech vzbudil první podezření, a to i při rychlém počítání.

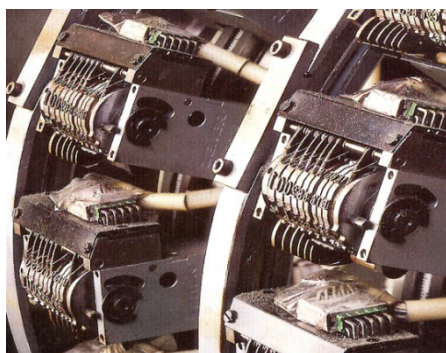
Samotný papír je těžko napodobitelný, způsoby k překonávání této ochrany lze říci nejsou. Jak již bylo řečeno má výrazně odlišné chemické vlastnosti, které nelze napodobit. [6]

4.10 Číslování bankovek

Plynulá číselná řada je umožněna pouze knihtiskovými stavitelnými číslovači. Číslování bankovky musí vykazovat charakteristický tiskový roztlak. Neexistují dvě bankovky stejného čísla. Tím se podstatně zhoršují podmínky pro padělání bankovek ofsetovým tiskem.[24]

Obr. 4.14 Právě očíslované bankovky a padělek číslování

Obr. 4.15 Číslovače užívané státní tiskárnou cenin

4.11 Fluorescenční tiskové barvy

Dále je vhodné se podívat, jak vypadá bankovka nominální hodnoty 1000 Kč pod ultrafialovým světlem. Jsou to tiskové barvy, které je možné zjistit pouze po excitaci UV zářením. Barvy mohou kopírovat jiný podkladový tisk, nebo vytvářejí vlastní obrazec.[24]

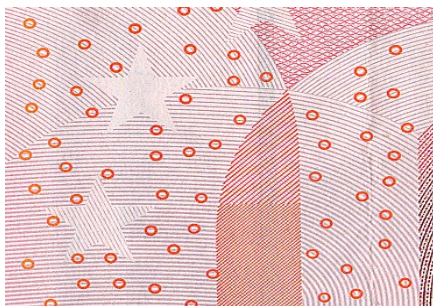

Obr. 4.16 Bankovka nominální hodnoty 1000 Kč pod UV světlem

4.12 Protikopírková ochrana

Nové typy barevných laserových kopírovacích přístrojů mají zakódován ve svém programu určitý obrazec, který po identifikaci kopírování přeruší. Tiskový výstup se buď vypne, nebo tiskne pouze černou plochu. [24]

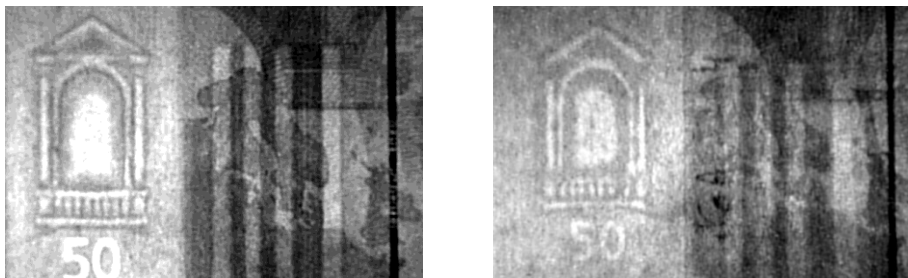
Obr. 4.17 Drobné kroužky na bankovce

4.13 Ochranné znaky eurobankovek

Je nezbytné vzhled k tomu, že Česká republika je členem Evropské unie uvést též ochranné znaky, kterými jsou chráněny eurobankovky. Ochranné prvky se na eurobankovkách liší podle nominálních hodnot. Mezi ochranné znaky eurobankovek patří:

1. Vodoznak

Vzniká použitím různé tloušťky papíru. Kresba vodoznaku vynikne při nastavení bankovky proti světlu. Přechody mezi světlými a tmavými částmi zobrazeného motivu jsou pozvolné. Když položíme bankovku na tmavý podklad, světlé oblasti vodoznaku ztmavnou. Tento efekt lze snadno pozorovat na vodoznaku zobrazující hodnotu bankovky/[1]

Obr. 4.18 Vodoznak pravé a padělané eurobankovky

2. Ochranný proužek

Je zapuštěn do papíru bankovky. Když nastavíme bankovku proti světlu, objeví se tmavý ochranný proužek. Na něm je drobným písmem vyznačeno slovo EURO a hodnotové číslo bankovky.

Obr. 4.19 Ochranný proužek na eurobankovkách

3. Proužek s hologramem

Na bankovkách evropské měny je proužek s hologramem. Při naklánění bankovky se bude motiv hologramu měnit z hodnotového čísla bankovky na symbol € na duhovém pozadí. Na okrajích fólie je drobným písmem vyznačena hodnota bankovky, [1]

Obr. 4.20 Proužek hologramu na eurobankovkách

4. Iridiscenční proužek

Při naklánění bankovky se na rubové straně objeví zlatavý proužek se symbolem € a hodnotovým číslem. [1]

Obr. 4.21 Iridiscenční proužek eurobankovky

5. Neúplné číslo- Neúplné symboly v horním rohu na obou stranách bankovky dokonale splynou a vytvoří hodnotové číslo bankovky. Úplné číslo vynikne při nastavení bankovky proti světlu.[1]

Obr. 4.22 Neúplné číslo eurobankovek

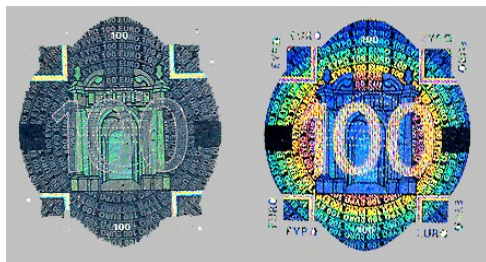
6. Drobné perforace- Nastavte bankovku proti světlu a v hologramu uvidíte drobné perforace, které tvoří symbol €. Také se zvýrazní malé číslice vyjadřující hodnotu bankovky.

Obr. 4.23 Drobné perforace

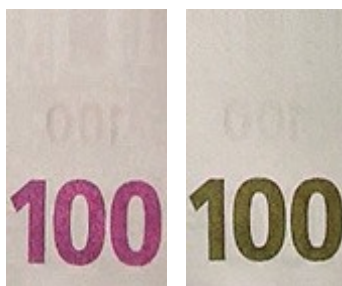
Tyto ochranné znaky chrání eurobankovky nominálních hodnot 5€, 10€ a 20€. Na eurobankovkách nominálních hodnot 50€, 100€, 200€ a 500€ se vyskytují ochranné znaky, které jsou:

1. vodoznak,
2. ochranný proužek,
3. medailon s hologramem- vícestupňový hologram je vyroben na slabé metalické fólii, která je aplikována ražbou na povrch bankovky. Při naklánění bankovky se bude motiv na hologramu měnit z hodnotového čísla bankovky na okno nebo portál. V pozadí se od krajů hologramu k jeho středu při naklánění postupně zobrazují duhové soustředné kruhy složené z mikropísma. [1]

Obr. 4.24 Hologram eurobankovky

4. opticky proměnlivá barva- při naklánění bankovky se barva hodnotového čísla na rubové straně bankovky mění z fialové přes olovově zelenou až po hnědou.[1]

Obr. 4.25 Opticky proměnlivá barva

4.14 Další způsoby padělání

Shapirův řez

jsou pozměněné bankovky, které vznikly slepením částí dvou různých bankovek a dále bankovky necelé. Jedná se o specifický způsob úpravy pravých bankovek, který je však z trestněprávního hlediska považován za pozměňování peněz ve smyslu § 223 trestního zákona.

Typické pro takto pozměněné bankovky je to, že jsou přibližně o 5-7 mm užší ("nižší"). Necelým bankovkám chybí jejich horní nebo dolní část, bankovkám složeným z více částí chybí některá část mezi horním a dolním okrajem, které jsou k sobě přilepeny. V důsledku chybějící části se tiskový obrazec jeví jako deformovaný.

Obr. 4.26 Padělaná bankovka pomocí shapirova řezu

4.15 Pomůcky pro odhalování padělků

V souvislosti s ochrannými znaky je důležité se zmínit o možnostech jak rozpoznat pravost platebního prostředku a to konkrétně bankovek. Moderní bankovky jsou koncipovány tak, aby příjemci poskytovaly možnost kontroly pravosti, aniž by k tomu potřebovala kromě hmatu a zraku další výzbroj. Je nepopíratelným faktem, že denní kontakt s bankovkami napomůže vybudovat si jakousi osobní paměťovou databanku. V peněžním hotovostním styku musí vládnout jistota. Nejen v placených částkách a vracení nazpět, ale i v otázce pravosti. Profesionální pokladník by tedy měl případný padělek poznat. Jednoduchý a dostupný nástrojem jak velmi rychle můžeme rozeznat padělek od pravých peněz je zvětšovací lupa. [6]

Stále platí, že podezřelou bankovku je třeba dobře prohlédnout na lícové i rubové straně, zejména z hlediska použitého papíru, kvality tisku a použitých barev, přítomnosti či nepřítomnosti ochranných prvků a hlavně jejich kvalitu.

Dalším dostupným prostředkem jsou různé druhy testovacích zařízení. Nejběžnější a nejdostupnější jsou tzv. přenosné testery. Např. Euro Quick tester- jedná se o tužkový detektor, kterým lze ověřit pravost bankovek CZK, EURO, USD a dalších měn. Tento detektor lze přirovnat k lihovému značkovací tužce. Provádí určitý chemický průzkum papíru škrtem na papír bankovky. Objeví se čára, která u pravé bankovky po chvíli zmizí, na padělané zůstane. Barva čáry na pravé bankovce je žlutá, pokud se jedná o padělek tak barva čáry je šedá. U většiny padělků tato zkouška funguje, ale tento tester jednoznačný výsledek vždy poskytnout nemusí. Proto je při zkoušce tento prostředek pouze podpůrný. Dále existují tzv. stolní UV testery, které obsahují UV lampu, prosvětlovací lampu a lupu. Díky nim lze velmi dobře poznat padělek. Ceninový papír se bude chovat neutrálně, komerční papír by měl v UV spektru v převážné většině zářit.

Jedním z podstatných nástrojů, jehož pomocí lze předcházet, odhalovat a objasňovat tuto trestnou činnost, je institut předstíraného převodu. Jedná se o jeden z operativně pátracích prostředků upravený v §158c Trestního řádu. Samozřejmě, že se nejedná o jediný prostředek směřující k potírání této trestné činnosti. Spolu s odposlechem a záznamem telekomunikačního provozu se považuje za nejdůležitější. [16]

Proč je tedy padělatelství posuzováno jako závažný zločin a vždy za něho byly ukládány ty největší tresty? Padělatel svými padělkami zkrátil ve svůj prospěch právo občanů dostat za své zboží nebo práci odpovídající protihodnotu, kterou padělek v žádném případě

nepředstavuje. Především však napadl měnový regál, tedy výhradní právo vydávat bankovky nebo mince, zákonem svěřené centrální (emisní) bance.

Padělky narušují plynulý peněžní oběh, nutí předkládané peníz z pohledu pravosti zkoumat, a to hotovostní operace zpomaluje. Anebo v případech kdy masové sdělovací prostředky upozorní na výskyt padělků určité vyšší hodnoty, někteří příjemci jmenované hodnoty odmítají obvykle s tvrzením, že nemají nazpět. A opět dochází ke zdržování. Společenská nebezpečnost padělání je tedy nesporná a tomu také odpovídají i trestní sazby. V porovnání s jinými trestními činy ekonomické povahy jsou obvykle vyšší. [6]

Největší množství padělků v historii československé měny bylo v letech 1921-1924. K podstatnému snížení počtu falzifikátů pak došlo od druhé poloviny dvacátých let 20. století, kde se začaly na bankovkách ve větší míře využívat účinnější ochranné prvky, uplatnila se přísnější praxe československých soudů a rostly i zkušenosti specializovaných vyšetřovatelů. Nebezpečnější než rakouští a němečtí falzátoři byli v první fázi existence samostatné československé měny padělatelé z Maďarska. Největší rozsah mělo padělání československých peněžních kolků Maďarskou republikou rad, jež bylo o to rizikovější, že nešlo o akci jednotlivců či určité zájmové skupiny, ale celého státu.

Měna Československé republiky byla samozřejmě falšována nejen v zahraničí, ale i na území vlastního státu. Kvalita padělků byla někdy skutečně profesionální a tak není divu, že nastavení výše trestů za falšování platidel u československých soudů zůstalo v podstatě zachováno i v průběhu padesátých let 20. století.

Protipólem profesionálně zhotovených padělků byla falza určená pro „hlubokou bezměsíčnou noc“. Jednalo se především o peníze „vyráběné“ pomocí vodových barev, štětečků a tužky, případně kolorováním obrazce vytištěného některou z reprodukčních technik nebo reprodukované fotografickou cestou. Jejich reálná nebezpečnost pro stabilitu měny byla mizivá, neboť autoři zhotovili pouze několik kusů.

Po únoru 1948 se padělatelům výrazně snížil operační prostor a zvýšila se pravděpodobnost jejich dopadení a potrestání. Hlavním důvodem „úpadku“ nelegálních emisí byl tehdy rapidní pokles hodnoty československé měny a její izolovanost v rámci světových peněžních trhů.

V období socializace naší společnosti byla tato problematika tak řečeno na okraji legislativního zájmu. V československém právním řádu nebyly stanoveny podmínky, za

kterých lze vyrábět napodobeniny peněz, a ani jejich výroba nebyla žádným obecně závazným právním předpisem zakázána nebo omezené.

Poslední „socialistická“ právní úprava této problematiky byla obsažena v trestním zákoně správním. Vzhledem k tomu, že výroba napodobenin peněz nebyla v právním řádu upravená, nebylo zakázáno ani omezeno takovou výrobu uskutečňovat, bylo možno napodobeniny peněz na jakýkoliv účel vyrábět volně. Výjimku tvořily případy výroby reprodukcí peněz s úmyslem použít je v peněžním oběhu jako pravé peníze. Později se nepříliš často šlo setkat s náhražkami peněz. Byly vyráběny a uváděny do oběhu předměty, které nenapodobují platné peníz svým vzhledem, ale svojí funkcí. Jednalo se o nejrůznější peněžní známky, žetony, kupony, poukázky. Příkladem z období 1957-1990 se to týkalo především tzv. tuzexových bonů. [3]

V současné době se padělaných bankovek a mincí nevyskytuje v oběhu velké množství. Padělatelství je sice stále problém, který je potřeba odstranit, ale už se neprojevuje v takové míře jako v letech 1921.

5 Vyhodnocení stávající právní a technické ochrany peněz a náměty na jejich zlepšení

V dnešní době je v zájmu každého státu a jeho centrální banky zabezpečit svoji měnu před paděláním a pozměňováním bankovek. Jak již bylo zmíněno, padělatelství se začalo projevovat již od samotného vzniku peněz, to znamená, že se padělatelé budou vždy snažit napodobovat peníze či mince a jejich ochranné znaky. Je tedy na centrální bance aby našla tu správnou cestu jak většinu padělatelů již na začátku odradit od úmyslu padělat. Nejdůležitější je najít tu správnou rovnováhu mezi tím, jak nejlépe ochránit peníze, ale přitom zachovat jejich estetickou stránku. A navíc nesmí být jejich výroba příliš nákladná.

5.1 *Stávající právní ochrana*

Velmi důležitou roli při potírání trestné činnosti, kterou je padělání peněz má legislativa. Ta jak už již bylo řečeno, prošla velmi důležitým vývojem, v minulosti se padělání trestalo daleko tvrdšími tresty, než které hrozí pachateli dnes.

Je otázkou, jestli je nebo není tato změna v dnešní době adekvátní či nikoliv. Ve starém trestním zákoníku hrozil padělateli trest odnětí svobody ve výši od dvou do osmi let. V současném trestním zákoníku se sazba odnětí svobody snížila na jeden až pět let. Padělání peněz je vždy úmyslné s tím, že padělatel to dělá za účelem dosažení zisku. Dle mého názoru je adekvátní, že proběhlo snížení trestní sazby. V současné době trend padělání peněz poklesl, ochrana peněz je vysoká a schopnost pachatelů napodobit peníze natolik, aby byly velice snadno zaměnitelné, není tak dokonalá a navíc je pro pachatele velice finančně nákladné vyrobit dobrý padělek. Trestný čin padělání a pozměňování peněz by měl být odsouzen vysokým trestem v případě, že se jedná o trestnou činnost, kterou spáchá mezinárodní organizace nebo se jedná o institucionální útok na měnu. Takový to případ nastal v začátcích Československa, kdy se československé peníze padělaly ve velkém, a Maďarská republika rad se tímto snažila ohrozit tehdejší měnu. Což dnes by se takový to útok odehrával ojediněle.

5.2 *Stávající technická ochrana*

Co se týče technické ochrany lze říci, že české peníze jsou chráněny po technické stránce velmi dobře. Je třeba říci, že ochranné znaky jsou obecně rozdělovány na otevřené a skryté. Otevřené ochranné znaky jsou takové, o které zná široká veřejnost. Skryté ochranné znaky se zásadně nezveřejňují a slouží výhradně k potřebě pracovníků na odhalování padělků v centrálních bankách nebo specializovaným pracovištím policie, což je u nás Národní centrála.

Česká národní banka, se snaží používat nové a lepší ochranné znaky, které se snaží zamezit padělávání. Je nutno říci, že při udávání padělaných peněz pachatelům velmi často nahrává liknavost, nezáměr a v mnoha případech i neodbornost osob, které peníze přijímají. Na mnoha obchodních místech pracují brigádníci nebo osoby, které často nemají žádné praktické zkušenosti s prací s penězi a někdy nejsou dokonce ani řádně proškoleny o ochranných znacích české měny, natož měny zahraniční. Nutno říci, že pracovníci, kteří přijímají peníze, mají povinnost zjišťovat pravost peněz ve všech nominálních hodnotách, což je děje velmi málo. Z pravidla se kontrolují peníze pouze vyšších nominálních hodnot a to nejméně od tisícikoruny a výše. Proto se padělatelé mnohdy zaměřují na padělky nižších hodnot a tak mají větší možnost úspěchu při udávání tohoto padělku do oběhu.

Velmi častým argumentem zaznívající v této souvislosti je to, že při přijímání a vracení peněz není na pokladně čas, aby toto osoby tomu pověřené stačily kontrolovat. V praxi je tomu tak, že na zaměstnance se vyvíjí tlak pracovat rychleji a rychleji a to nelze dělat bezchybně. Velmi často se lze setkat také s tím, že na mnoha obchodních místech není ani k dispozici zařízení, které by umožňovalo zaměstnancům provést alespoň základní kontrolu pravosti přijímaných peněz. Nutno tedy podotknout, že pokud by zaměstnanci měli více času a měli by k dispozici zařízení k ověření pravosti, nebylo by tedy tak jednoduché udávat do oběhu peníze, které mají ochranný proužek nalepený z alobalu či iridescentní pruh vytvořený lakem na nehty. Jistě by si také všimli, že vodoznak je dokreslený tužkou. S čímž, se lze v kriminalistické praxi setkat velice často. Bankovky stupně nebezpečnosti č. 3 a stupně nebezpečnosti č. 4 patří totiž mezi ty, které jsou v oběhu zachyceny nejčastěji. A nutno dodat, že se jedná o padělky, které lze v praxi udat za zvlášť nepříznivých podmínek, do kterých například patří snížená viditelnost.[16] Padělatelé tedy sázejí na tyto skuliny při udávání do oběhu a jsou velice často úspěšní.

Mezi důležité ochranné techniky chránící peníze patří i nová technologie, která umožňuje vystopovat každý dokument k tiskárně, které ho vytiskla. Dle expertů kóduje několik výrobců sériová čísla i výrobní kódy svých barevných laserových tiskáren a kopírek do každého dokumentu. Přibližně milimetr velké tečky se vyskytují na každých několika centimetrech stránky schované v prostoru mezi vytištěnými slovy a okraji. Barevná kombinace žluté barvy na bílé stránce je činí pouhým okem neviditelné. Tyto kódy lze zjistit tak, že na barevnou stránku se posvítí modrým LED světlem. Padělatelé často digitálně naskenují peníze a pak použijí barevné laserové nebo inkoustové tiskárny pro výrobu falešných bankovek. „Vyšetřovatelé chtějí být schopni rozhodnout, zda falešná bankovka nebo dokument byl vytvořen určitou značkou a typem tiskárny“ říká Edward J. Delp. Technologie laserového tisku umožňuje neuvěřitelně snadno padělat peníze a různé dokumenty. Ačkoliv tato technologie existuje již dlouhou dobu, výrobce tiskáren nebyli nuceni zákazníky o uvedené vlastnosti informovat.[20]

Jak již bylo řečeno, padělky českých bankovek většinou není těžké odhalit a tento poznatek potvrzuje i Česká národní banka. Na pětistupňové škále bezpečnosti, lze většinu loni zadržených českých padělků (67 procent) ohodnotit stupněm čtyři, tedy jako méně zdařilé. Jako neumělé loni pracovníci zkušebny platidel ČNB vyhodnotili 26 procent odhalených padělků, a zařadili je tak na poslední stupeň škály.

„Padělané bankovky a mince české měny vyšších stupňů nebezpečnosti se i v roce 2010 vyskytly jen v jednotkách kusů. Budou-li lidé při příjmu hotovosti věnovat základní pozornost ochranným prvkům, měli by padělky poznat,“ uvedl člen bankovní rady České národní banky Pavel Řežábek.

Nejčastějším objektem padělatelů byly v roce 2010 bankovky 500 Kč a 1000Kč. Podvodně vyrobené mince měly nejčastěji hodnotu 2, 5 a 20 Kč. Jedna zadržená česká bankovka připadala loni na zhruba 70 200 kusů bankovek v oběhu. Lze říci, že je to asi čtyřikrát méně než v eurozóně, kde je odhalen jeden falzifikát z každých 16 700 kusů pravých eurobankovek. [13]

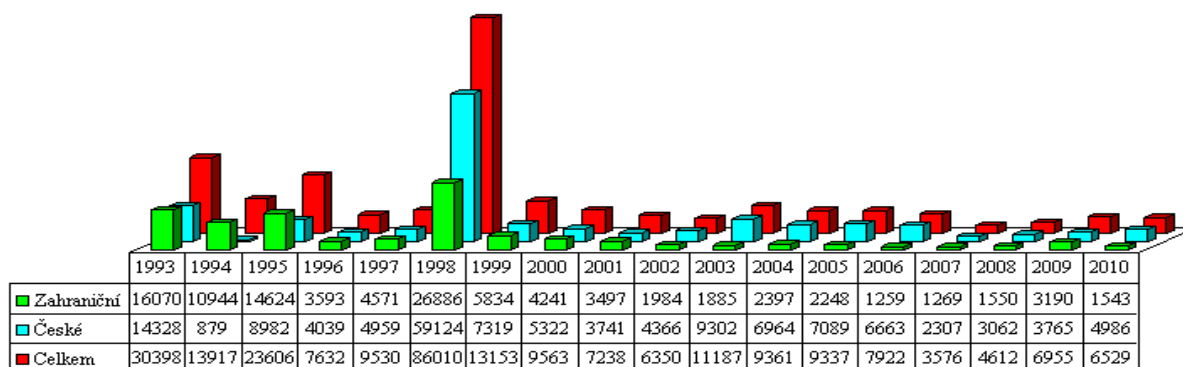
„České bankovky a mince jsou v mezinárodním srovnání velmi bezpečné a patří k nejméně padělaným. Výzkum, vývoj a aplikace ochranných prvků českých peněz patří ke světové špičce. Péče o peněžní oběh a zajištění jeho bezpečnosti je jednou z hlavních priorit centrální banky,“ řekl člen bankovní rady ČNB Pavel Řežábek.[11]

V této souvislosti je důležité zmínit, že Česká národní banka získala od International Association of Currency Affairs ocenění Bankovka roku 2008. International Association of Currency Affairs je světové asociace odborníků zabývajících se hotovostí. Prestižní ocenění obdržela nová tisícikorunová bankovka s inovovanými ochrannými prvky, kterou centrální banka vydala do oběhu v dubnu roku 2008. „Považuji toto ocenění za potvrzení toho, že kvalita našich bankovek je nejen po výtvarné stránce, ale i v technické úrovni používaných ochranných prvků na té nejvyšší světové úrovni,“ uvedl Pavel Řežábek, vrchní ředitel a člen bankovní rady. [12]

Je to již třetí ocenění, které získaly české bankovky a mince od vzniku samostatné české měny. V roce 1993 získala od magazínu World Coin cenu tehdejší nová padesátikorunová mince. V roce 1999 pak byla oceněna zlatá mince v nominální hodnotě 10 000 Kč s motivem výročí založení Nového Města Pražského Karlem IV. Mezi nové ochranné prvky patří například nový typ ochranného proužku, který je širší než proužek dosavadní. Mikrotext na něm označuje hodnotu bankovky a zkratku ČNB. Nový proužek rovněž v závislosti úhlu dopadajícího světla mění barvu z hnědofialové na zelenou. K tisku nového vzoru bankovek byly rovněž použity barvy, jejichž reakce v UV záření je mnohem bohatší než na dosavadních bankovkách. V České republice bylo ke konci července roku 2008 v oběhu 3,05 miliardy korunových bankovek a mincí, zatímco na konci roku 2008 jich bylo přibližně 2,99 miliardy. Z bankovek je tradičně nejvíce tisícikorun, téměř 128,7 milionu.

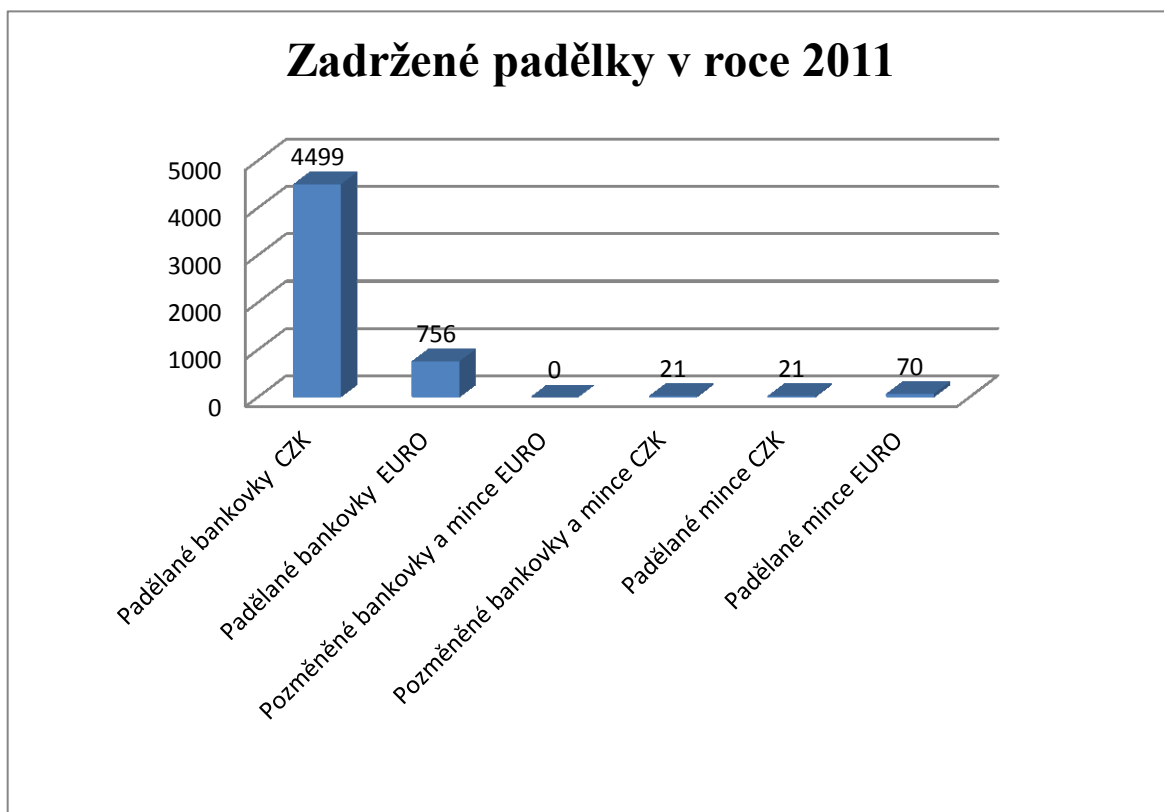
Se vznikem kvalitnější ochranných znaků se snižuje počet padělaných bankovek a mincí. Tuto skutečnost lze vidět i na následujícím grafu.

**Padělaná a pozměněná platidla zadržená na území České republiky
v letech 1993 - 2010**

Graf 5.1 vývoj padělaných a pozměněných peněz

Dále podle informací ČNB vyplývá, že nejčastěji se na našem území vyskytují padělané bankovky české měny. Podle informací bylo v roce 2011 na území České republiky zadrženo 6002 kusů padělaných a pozměněných bankovek a mincí různých měn. Z toho bylo zadrženo

4499 padělků bankovek a 21 kusů padělaných mincí české měny. Počet eurobankovek na našem území se snížil z loňských 834 kusů na 734 kusů.[15]

Graf 5.2 počtu padělků v roce 2011

5.3 Návrhy a náměty ke stávající právní a technické ochraně peněz

Dle mého názoru stávající právní úprava je v oblasti padělání dostatečná. V novém trestním zákoníku došlo ke snížení trestních sazeb a je možné využít širší možnosti v oblasti ukládání trestů za tuto trestnou činnost. Vysoké trestní sazby jsou podle mne adekvátní, v případě kdy je tato trestná činnost páchána v rámci organizované skupiny.

V případě stávající legislativy, která tuto problematiku řeší, není dle mého názoru nutno něco měnit. Tresty jsou dostatečně vysoké, aby plní funkci preventivní a tím odrazovaly pachatele, kteří by měli v plánu spáchat takový to trestný čin.

Co se týče oblasti technické, je potřeba jít stále kupředu. Česká národní banka se neustále snaží vyvíjet nové možnosti jak peníze chránit a nutno říci, že se jí to daří velmi dobře. Jak již bylo zmíněno, ochrana české měny je na vysoké úrovni. Bankovky jsou chráněny mnoha ochrannými znaky, které není vůbec snadné překonat a u mnoha znaků lze konstatovat, že jsou nenapodobitelné. Stále je ale potřeba vyvíjet nové a nové možnosti a stahovat z oběhu bankovky postrádající některé ochranné znaky, které současné nově vydané bankovky mají.

Další možností lepší ochrany by byly plastové nebo hybridní bankovky. Hybridní bankovky jsou částečně papírové a částečně plastové. V současnosti takové to bankovky vydává Thajsko, Rumunsko a různé Africké státy. Podle mého názoru by byla právě taková to ochrana bankovek velmi úspěšná před paděláním. Kromě vysokých ekonomických nákladů, které jsou spojeny s výrobou takových to bankovek, je i tradice klasických bankovek důvod proč takové to bankovky nejsou v oběhu.

Velkou mezeru vidím v podobě špatné informovanosti, kterou trpí široká veřejnost. Právě tato mezera nahrává padělatelům udat do oběhu bankovku, kterou by při lepší pozornosti a znalosti příjemce nikdy neudal. Padělatelé mají v dnešní době daleko větší možnosti jak měnu padělat, klesla cena výpočetní techniky a díky ní lze velmi snadno udat do oběhu takové padělky, na kterých se nevyskytují žádné ochranné znaky.

Nutno tedy doporučit, aby lidé, kteří přicházejí každý den ve své profesi do styku s penězi, byli daleko lépe proškoleni, seznámeni s možností kontroly pravosti peněz a ochrannými znaky peněz.

5.4 Výzkum

V rámci své bakalářské práce, jsem provedla průzkum formou dotazníku. Cílem mého průzkumu bylo zjistit, jak veřejnost vnímá legislativu a jak dobře zná ochranné znaky na bankovkách. Nerozlišovala jsem věkovou skupinu ani pohlaví.

V dotazníku jsem položila tyto otázky:

A) PRÁVNÍ OCHRANA PENĚŽ

1. Jaký trest je udělen za padělání peněz?
2. Dle Trestního zákoníku je stanoven trest za padělání peněz odnětím svobody v rozmezí v rozmezí tři až osm let. Myslíte si, že je to adekvátní trest?
3. Komu byste měli odevzdat padělanou bankovku, kterou jste převzali při platebním styku?
4. Myslíte si že, stávající právní úprava chrání dostatečně peníze před paděláním

B) TECHNICKÁ OCHRANA PENĚŽ

1. Myslíte si, že jsou české bankovky dostatečně chráněny ochrannými znaky?
2. Byli jste někdy informováni o tom, jaké ochranné znaky české peníze mají?
3. Znáte některé ochranné znaky, kterými jsou peníze chráněny?
4. Vyjmenujte alespoň tři ochranné znaky, které můžeme najít na bankovkách?

Výsledky výzkumu byly následující:

Právní ochrana peněz

Otázka č. 1 Jaký trest je udělen za padělání peněz?

Graf 5.3

V této problematice je široká veřejnost za jedno a ví, jaký trest hrozí za padělání peněz. Velmi malé procento si myslí, že takový to trestný čin hrozí pouze pokuta. Je

důležité, aby veřejnost věděla, že měna je opravdu chráněna a hrozí za to odnětí svobody.

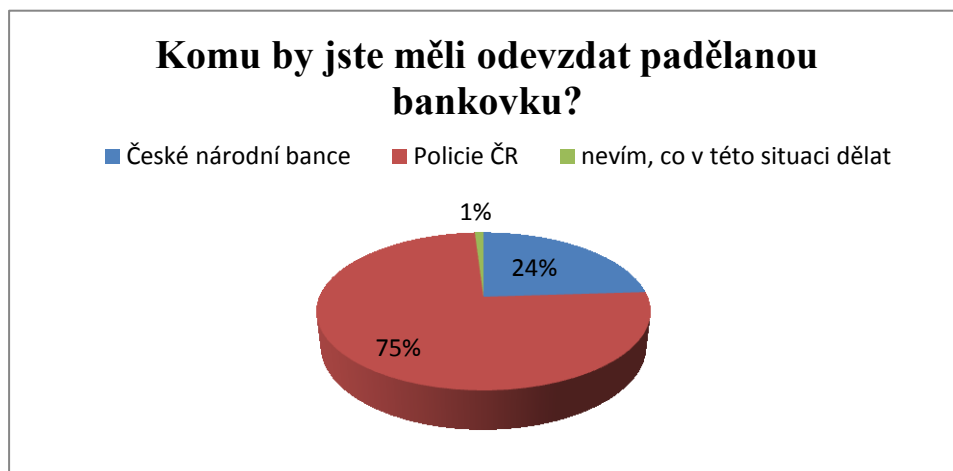
Otázka č. 2 Dle Trestního zákoníku je stanoven trest za padělání peněz odnětím svobody v rozmezí tři až osm let. Myslíte si, že je adekvátní trest?

Graf 5.4

Z grafu lze vidět, že větší polovina si myslí, že trest, který je stanoven TZ, je adekvátní. Málo kdo by tento trest chtěl snížit a velké množství lidí by dokonce tento trest i zpřísnilo.

Otázka č. 3 Komu byste měli odevzdat padělanou bankovku, kterou jste převzali při platebním styku?

Graf 5.5

Lidé si spíše myslí, že je vhodnější odevzdat bankovku, o které si myslí, že je padělek Policii ČR, odevzdání padělku ČNB je rovněž správná odpověď. Je pravda, že v takové to situaci lidé spíše neprodleně vyhledají Policii.

Otázka č. 4 Myslíte si, že stávající právní úprava chrání dostatečně peníze před paděláním?

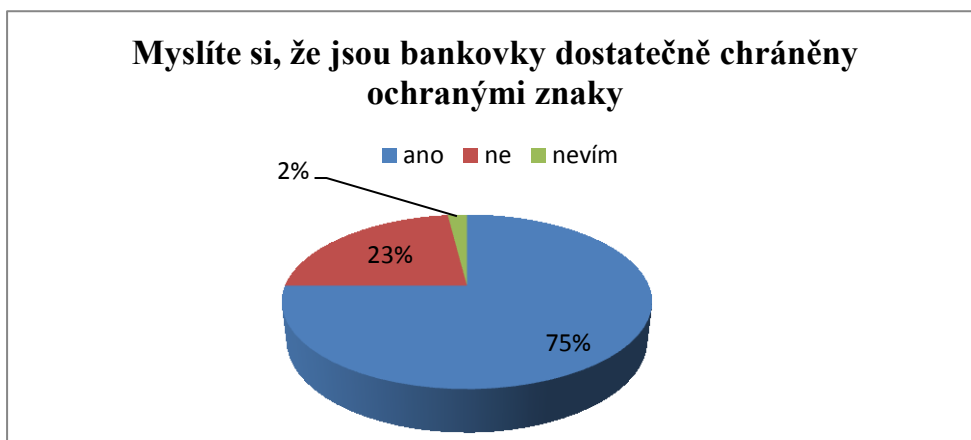

Graf 5.6

Je zajímavé, že veřejnost si není dostatečně jistá, jestli legislativa je dobře nastavená. Přitom nadpoloviční většina lidí si myslí, že tresty jsou adekvátní. Otázkou je, kde společnost vidí tu chybu či nedostatečnou ochranu peněz.

Technická ochrana peněz

Otázka č. 1 Myslíte si, že jsou české bankovky dostatečně chráněny ochrannými znaky?

Graf 5.7

Lidé si většinou myslí, že bankovky, jsou dostatečně chráněny, jen velmi malá část veřejnosti si myslím, že současná technická ochrana je nedostatečná. Vzhledem k počtu ochranných znaků, které se na české měně vyskytují lze říci, že měna je dostatečně chráně. V současnosti prošla technickou úpravou tisícikoruna, které byla také náležitě oceněna. Je nezbytnosti, aby všechny současné bankovky, prošly novou úpravou. Není dobré, když jsou bankovky dlouho v oběhu bez jakékoliv úpravy. Padělatelé mají pak větší šance nelézt možnosti jak ochranné znaky překonat.

Otázka č. 2 Byli jste někdy informováni o tom, jaké ochranné znaky české peníze mají?

Graf 5.8

Široká veřejnost tvrdí, že o ochranných znacích je seznámena. Lidé si většinou myslí, že by padělek jistě poznali, kdyby se jim dostal do rukou. Je ale zvláštní, že v oběhu se nejčastěji vyskytují padělky čtvrtého a pátého stupně a jejich napodobení je na první pohled viditelné. Jsou to právě lidé, kteří padělek převězmou ve spěchu a o své chybě se dozvědí až zpětně při lepší kontrole.

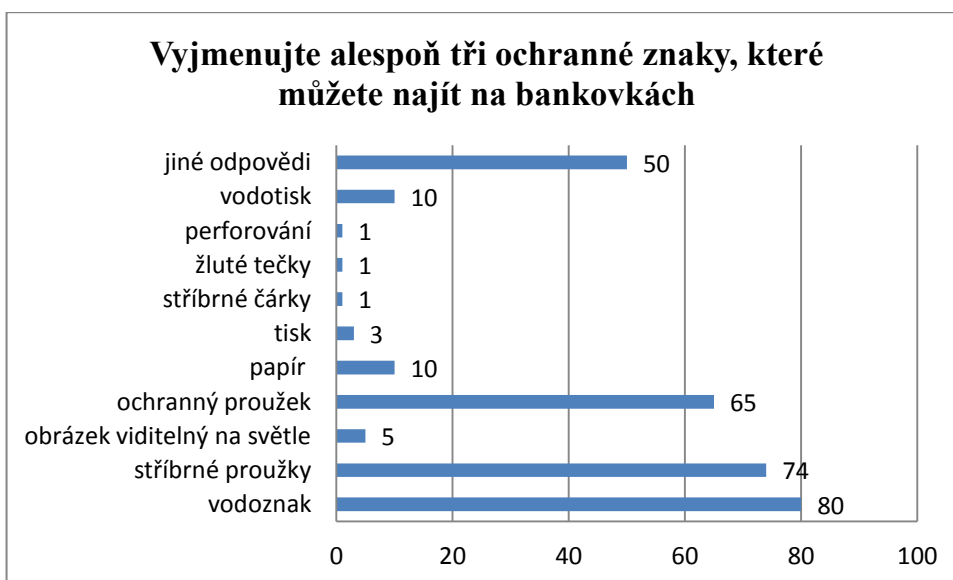
Otázka č. 3 Znáte některé ochranné znaky, kterými jsou peníze chráněny?

Graf 5.9

V této otázce se většinou všichni shodli. Většinou lidé znají ty nejtýpější ochranné znaky, které může najít na bankovkách.

Otázka č. 4 Vyjmenujte alespoň tři ochranné znaky, které můžeme najít na bankovkách?

Graf 5.10

Potvrdilo se, že lidé znají nejčastěji vodoznak, ochranný okénkový proužek a papír. Většinou pojmenovávali ochranné znaky různě, proto je spektrum odpovědí tak široké. Špatné

je, že zřejmě neznají opticky proměnlivý efekt (OVI) a jen velmi málo uvedlo „obrázek viditelný na světle“ tedy tzv. skrytý text. Oba druhy ochranných prvků jsou snadno zjistitelné

Výsledky výzkumu mne moc nepřekvapily. Vyplývá z něj, že lidé jsou ve výši trestu zajedno a dokonce by navrhovali i přísnější tresty, než které jsou dnes. Je zajímavé, že padělání peněz se již do minulosti bere jako těžký zločin, který by se měl tvrdě trestat. Nejčastěji by lidé odevzdali bankovky, o kterých si myslí, že jsou padělané Policii ČR. Řekla bych, že v tomto směru převládá názor, že Policie odpovídá za vše a až na druhém místě by některé napadla Česká národní banka. Co se týká právní úpravy, lidé si nejsou jisti, zda jsou peníze dostatečně chráněny. Myslím, že těmto názorům mnohdy nahrává i dnešní doba, kdy lidé přestávají věřit, že naše současná legislativa je správná a vhodná. Většinou byli všichni informováni o ochranných znacích, které lze na současných bankovkách najít. Zvláštním je, že se v oběhu vyskytuje málo, skoro vůbec padělaných peněz, které by byly snadno zaměnitelné. Myslím, že pachatelům v současné době napomáhá fakt, že lidé musí pracovat rychleji a kontrolu bankovek mnohdy zanedbají. Ochranné znaky, které jsou snadno ověřitelné a lidé je nejčastěji znají.

6 Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo analyzovat ochranu měny a to v oblasti právní tak v oblasti technické. Následně pak vyhodnotit současnou situaci v této oblasti, případně navrhnout možnosti, jak lépe předcházet trestné činnosti.

Pro lepší pochopení a proniknutí do problému padělání peněz, jsem se nejprve zaměřila na historii kovových a papírových peněz. Jejich vývoj od obyčejného kousku drahého kovu až po dnešní podobu, která sebou nese i mnoho ochranných znaků. Velkým přínosem pro mne bylo poznání vývoje technické a právní ochrany v oblasti peněz.

Následně jsem srovnávala trestní zákoník platný od roku 1969 do roku 2010 a současný trestní zákoník. Překvapením pro mne bylo snížení trestní sazeb za trestné činy, které lze v oblasti padělání a pozměňování peněz spáchat. Důležitým bodem v trestní odpovědnosti byla novinka, která od roku 2011 zná i trestní odpovědnost právnických osob. Podle mého názoru je právní ochrana peněz dostatečná, avšak v některých případech přísná. Ve srovnání jiných trestných činů, při kterých dochází mnohdy k daleko větším škodám, je trest při udání například mince 20 Kč daleko vyšší, avšak škoda kterou napáchal pachatel daleko nižší.

Dalším důležitým bodem v mé práci bylo seznámit se s ochrannými znaky, které jsou aplikovány na současných bankovkách. Z důvodu členství v Evropské unie a možnosti styku s eurobankovkami jsem se seznámila i s ochrannými znaky, které lze na eurobankovkách najít. Při analýze ochranných znaků bankovek jsem se také zaměřila na způsoby, jakými padělatelé překonávají tyto ochranné znaky. Velmi důležité je říci, že ochranné znaky, které lze kontrolovat pouhým okem, jsou pro padělatelé největší oříšek. Již samotný papír, který je téměř z čisté bavlny je sám unikátní a padělatelé nemají takové možnosti, aby jej napodobili. Mezi další významné ochranné znaky patří ochranný okénkový proužek, který se snaží padělatelé napodobit mimo jiné nalepováním ústřížků staniolu. Nebo také vodoznak, který je stále pro padělatele veliký problém.

Velkého uznání v oblasti bezpečných bankovek se dostalo ČNB za vývoj nové tisícikoruny, která byla uvedena do oběhu v dubnu roku 2008. Odborníci v oblasti hotovosti ocenili tisícikorunu bankovkou roku 2008.

Při psaní mé bakalářské práce shledávám největším přínosem seznámení se s problematikou, o které se moc nemluví. Avšak tato problematika nás obklopuje každý den. Při seznamování se s ochrannými znaky bankovek jsem zjistila, jak těžko se české bankovky

padělají a i přesto se v oběhu v loňském roce vyskytovalo 4499 kusů padělaných bankovek české měny. Hlavní příčinou proč se padělateli podaří udat padělanou bankovku do oběhu je mnohdy nepozornost lidí při platebním styku. Lze si všimnout, že pravost bankovek nebo mincí v dnešní době kontrolu velmi málo lidí. Navíc se většinou kontrolují bankovky nominální hodnoty 1000 Kč a výše. Tato skutečnost ve velké míře ovlivňuje množství padělků, které jsou v oběhu. Nutno říci, že většinou jsou udány padělky, které jsou nedokonalé. Postrádají mnoho ochranných znaků a lze je zařadit na stupnici nebezpečnosti na předposlední a poslední stupeň. Takové to bankovky jsou charakterizovány podle České národní banky jako padělky k oklamání způsobilé jen za zvláště nepříznivých podmínek příjemce. Kdy tiskové techniky a ochranné znaky jsou velice nedokonalé a měli by být jasné rozeznatelné od pravých bankovek.

Dle mého názoru je velký problém s informovaností veřejnosti o počtu padělků, lidé netuší, jaké trestní sazby hrozí za trestné činy v oblasti padělání a pozměňování. Špatná je znalost ochranných prvků, které bankovky a mince mají. Většinou lidé ani nekontrolují, zda peníze, které přijímají, jsou pravé a to je podle mne to nejzásadnější. Právě z tohoto důvodu se vyskytují v oběhu padělky, které by bylo možno udat za ztížených okolností. Většinou veřejnost spoléhá na to, že se s padělkem nesetká a peníze tudíž ani nekontroluje. Podle mne je právní úprava, která chrání peníze dostatečná. Trestní sazby, které lze ukládat se snížili a poskytují širší možnosti při ukládání trestů. Technická ochrana peněz se neustále vyvíjí a jak již bylo řečeno, české bankovky jsou velice bezpečné.

Věřím, že má bakalářská práce bude přínosem pro ty, kteří se o problematiku zajímají, kteří se budou chtít dozvědět více o právní a technické ochraně peněz. Doufám, že někomu pomohu při ucelování informací, které by mohli pomoci k odhalení padělku jak české měny, tak eurobankovek. Snažila jsem se popsat uceleně problém dnešní doby a najít možnosti jak se proti němu lépe bránit.

7 Použitá literatura:

1. BROŽ, Jiří a Michal HRADECKÝ. *Platební prostředky jejich právní ochrana*. Praha: Tiskárna MV, 2008. 159s. ISBN 80-7312-055-0
2. FRYŠTÁK, Marek a jiné. *Trestní právo hmotné- zvláštní část*. Ostrava-Přívoz: KEY Publishing s.r.o., 2009. 170s. ISBN 978-80-7418-040-8
3. GRÚŇ, Lubomír, *Peníze a právo*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. 353s. ISBN 978-80-244-2337-1
4. KONRÁD, Zdeněk a Viktor PORADA. *Metodika vyšetřování vybraných druhů trestných činů*. Praha: Armex, 1996. 119s. ISBN 9788023801156.
5. NOVOTNÝ, Oto a jiné. *Kriminologie*. Praha: Eurolex Bohemia, 2001. 419s. ISBN 80-86432-08-4
6. PEKÁREK, Jiří. *Poznáte padělek bankovky?*. Praha: Pragoeduca, 2000. 78s. ISBN 80-85856-84-0
7. POLOUČEK, Stanislav a jiné. *Peníze, banky, finanční trhy*. Praha: C.H.Beck, 2009. 415s. ISBN 978-80-7400-152-9
8. REVANDA, Zbyněk, *Peníze a zlato*. Praha: management Press, s.r.o., 2010. 256s. ISBN 978-80-7261-214-7
9. BUSINESS CENTER. *Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon*. Business.center.cz[online] © 1998 – 2012 [cit. 2012-12-4] Dostupné z: http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni_zakon/cast2h2.aspx
10. BUSINESS CENTER. *Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník*. Business.center.cz[online] © 1998 – 2012 [cit. 2012-12-4] Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni-zakonik/cast2h6d1.aspx>
11. ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. ČNB: Tisková zpráva ze dne 1. 3. 2010[online] ČNB [cit. 2012-12-4] Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/tiskove_zpravy_cnb/2010/20100301_padelky_2009.html
12. ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. ČNB: Tisková zpráva ze dne 17. 10. 2008[online] ČNB[cit. 2012-12-4] Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/tiskove_zpravy_cnb/2008/081017_bankovka_roku.html

13. ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. ČNB: Tisková zpráva ze dne 28. 2. 2011 [online] ČNB [cit. 2012-12-4] Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/tiskove_zpravy_cnb/2011/20110228_tk_padelky.html
14. ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. ČNB: Vyhláška č. 553/2006 Sb., ze dne 30. listopadu 2006[online]. ČNB[cit.2012-8-4] Dostupné z: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/platidla/pravni_predpisy/download/vyhl_553_2006.pdf
15. ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. ČNB: Zadržené padělky v roce 2011 [online] ČNB[cit. 2012-12-4] Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cs/platidla/padelky/pad2011sum.html>
16. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Trestné činy proti měně de lege lata a de lege ferenda*. Mvcr.cz [online] © 2010 [cit. 2012-4-4] Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/trestne-ciny-proti-mene-de-lege-lata-a-de-lege-ferenda.aspx>
17. PENÍZE. Čím se platilo po vzniku Československa?. Peníze.cz[online] © 2000 - 2012 [cit. 2012-29-3] Dostupné z: <http://www.penize.cz/ekonomika/16771-cim-se-platilo-po-vzniku-ceskoslovenska>
18. SCIENCE WORLD. Skryté kódy tištěné laserem umožňují vypátrat padělatele[online] ©2005[cit. 2012-12-4] Dostupné z: <http://scienceworld.cz/technologie/skryte-kody-tistene-laserem-umoznuji-vypatrat-padelatele-1840>
19. WIKIPEDIA. *Numismatika*. Wikipedia.org[online] ©2012[cit. 2012-4-4] Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Numismatika>
20. Zákon č. 136/2011ze dne 27. dubna 2011 o oběhu bankovek a mincí a o změně zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2011, částka 52, s. 1315. Dostupné také z: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/zakony/download/zakon_136_2011_obeh_bankovek_a_minci.pdf
21. Zákon č. 274/2011 ze dne 5. září 2011o provedení některých ustanovení zákona o oběhu bankovek a mincí. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2011, částka 97, s. 3356. Dostupné z: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/vyhlaske/vyhl_274_2011.pdf

22. Zákon č. 418/2011 ze dne 27. října 2011 o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2011, částka 146, s. 5442.
Dostupné také z:
<http://www.kacr.cz/Data/files/Metodika/Legislativa/Ostatn%C3%AD/sb0146-2011-418-2011.pdf>
23. Závazný pokyn policejního prezidenta ze dne 28. července 2009 o penězokazectví
24. MUSIL, Miroslav, *Školící prezentace- ochranné prvky obecně*, ÚOOZ SKPV PČR Praha 2006[CD]

8 Seznam zkratek

ČNB- Česká národní banka

TZ- Trestní zákoník

ČR- Česká republika

Kč- Korun českých

př.n.l.- před naším letopočtem

č. - číslo

např. - například

Sb. - sbírka zákonů

tzv. - tak zvané

cca- přibližně

popř. - popřípadě

mm- milimetr

tj. -to je

UV- ultrafialové záření

CZK- Česká koruna

USD- Americký dolar

§- paragraf

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou (bakalářskou) práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne .....

.....
Jméno a příjmení studenta

9 Seznam příloh

Příloha č. 1 Potvrzení o zadržení bankovek